ORA ET ARS

15.
ROČNÍK

ORA ET ARS - SKALKA 2022

Slávnostná vernisáž
14. ročníka ORA ET ARS – SKALKA
v areáli kláštora na Veľkej Skalke
• 17. 7. 2021 •

PREAMBULA•SYMPÓZIA

ORA ET LABORA • Most, ktorý preklenul hranice storočí • V. a VI. storočie: z chaosu zániku k poriadku a Svetlu • Architekt v Monte Cassino kreslil pre Európu • Svätý Benedikt • Potom benediktíni • V XI. storočí: Na Skalke pri Trenčíne pustovník Beňadik s učiteľom Svoradom-Andrejom • V XIII. storočí benediktínske opátstvo • Misia obnovujúca dobro Evanjelia i dobro slovenskej kultúry • Kultúry národa, ktorý už vtedy prispieval svojou hrivnou ku kultúrnemu bohatstvu Európy • Svetadielu, ktorý je dnes opäť v pohybe • V Európskom dome sa byty národov už takmer zjednotili • I nanosili do nich nábytok • Napriek tomu autentický európsky duch akoby zostal za dverami • Bohaté spektrum umenia dáva príležitosť pootvoriť dvere • Ponúkame preto myšlienku výtvarno-literárneho sympózia k pocte a k podpore odkazu Skalky • ORA ET ARS •

Vážení účastníci sympózia, milí návštevníci Skalky a Trenčína.

Pre naše mesto, ktoré sa v roku 2026 stane Európskym hlavným mestom kultúry, je Medzinárodné výtvarno-literárne sympózium ORA ET ARS SKALKA svojím významom výnimočné. Som rád, že v jeho 15. ročníku opäť platí aj prívlastok medzinárodné.

Po období protipandemických opatrení sa k nám mohli vrátiť aj umelci spoza hraníc. A ako bolo v minulosti dobrým nepísaným zvykom, známe mená, ako napríklad Eugeniusz Molski z Poľska, priviedli so sebou nových autorov, pán Molski tentoraz Malgorzatu Mizia z Krakowa.

Rovnako ma teší aj to, že medzi účastníkmi sympózia sú opäť nové mená domácich regionálnych umelcov, z Trenčína napríklad literátka Zuzana Cascino a sochár Samuel Juriš. Každý z nich prináša svoj osobitý vklad, o čom sa, napokon, môžete presvedčiť aj pri listovaní tohto katalógu.

Rodina okolo Skalky sa z roka na rok rozrastá. Naberá na rozmeroch, hustote a pestrosti aj európsky portrét tohto výnimočného miesta. Predstavujem si ho ako obraz viazaný technikou macramé.

V jeho centre je zdroj – miesto na Skalke pri Trenčíne, z ktorého sa vinú voľným okom neviditeľné línie priadzí, rozvetvujúce sa do miest po celej Európe. Pretkávajú sa a viažu navzájom. Každý umelec pridáva svoj „uzlík" – správu o Skalke. Jej odkaz sa šíri, dedí a delí ďalej.

Ďakujem všetkým organizátorom, literátom i výtvarníkom za tento počin. Návštevníkom želám jeho pokojné vnímanie.

Mgr. Richard Rybníček,
primátor mesta Trenčín

15. ročník Medzinárodného výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS – SKALKA 2022

6. – 11. jún 2022

MIESTO:

Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne

ORGANIZÁTORI:

Hlavný organizátor:

Mesto Trenčín

Spoluorganizátori:

Trenčiansky samosprávny kraj

Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne

Farský úrad Skalka nad Váhom

T-VIA o. z.

ÚČASTNÍCI:

• VÝTVARNÁ SEKCIA

Martin Augustín
Bratislava

Teodor Buzu
Tábor (ČR/Moldavsko)

Eva Harmadyová
Nové Mesto nad Váhom

Samuel Juriš
Trenčín

Małgorzata Mizia
Krakow (PL)

Eugeniusz Molski
Nowy Wiśnicz (PL)

Vladimír Morávek
Bratislava

František Turcsányi
Stará Ľubovňa

Vlad Vakov
Považská Bystrica

Jozef Vydrnák
Dubnica nad Váhom

• LITERÁRNA SEKCIA

Zuzana Cascino
Trenčín

Rudolf Dobiáš
Trenčianska Teplá-Dobrá

Teofil Klas
Bratislava

Miro Mališ
Bratislava

Erik Ondrejička
Bratislava

Vážené dámy, vážení páni, ctené autorky, autori.

Skúsme si na chvíľku predstaviť svet bez akéhokoľvek umenia. Aký je? Aké je prebudiť sa do šedivého, bezfarebného rána, aké je vypiť si kávu či šoférovať do práce potichu, bez ruchov rádia? A ako by sme relaxovali, kde by si naša myseľ oddýchla, ak by nebolo kníh, televízie, koncertov, výstav či divadelných predstavení? Bezpochyby by ten náš svet, hoci sme i teraz občas hore, občas dole, bol veľmi ponurý, jednotvárny, otupujúci.

Sú ľudia, ktorí tvrdia, že maľba či výtvarné umenie je v dnešnej digitálnej dobe prežitok. Že vytvoriť umelecké dielo je malina a umelcom je dnes už každý. Nuž, dovolím si nesúhlasiť. Každý z nás na svet nazerá iným pohľadom. Líši sa aj spôsob, akým naše mozgy spracúvajú všetky podnety, ktoré nám dennodenne ostreľujú myseľ. A aj keď vyznávame rôzne postupy, ako sa s problematikou bežných dní vyrovnávať, ako ju vytesniť z našich hláv – niekto hudbou, niekto spevom, niekto vlastnými rukami, nemôžeme tvrdiť, že zo všetkých druhov umení by sme mali zatracovať práve to výtvarné či literárne. Vytvoriť totiž niečo zmysluplné, oku lahodiace, niečo, čo nás prinúti na chvíľu zastaviť a zamyslieť sa, to dá naozaj veľmi veľa práce, najmä tej duševnej. Nezatracujme preto umelcov, nehádžme ich všetkých do jedného vreca, ale snažme sa pochopiť, zachytiť odkaz, čo nám prostredníctvom svojho diela posielajú. Koniec koncov, je i odrazom doby, v ktorej žijeme. A keď sa ho naučíme vnímať, pochopíme krásu umenia.

Vážení diváci, čitatelia. Teší ma, že Trenčiansky samosprávny kraj je mimoriadne bohatý, plný cieľavedomých, výnimočných a talentovaných ľudí. Nemyslím tým len našich najznámejších rodákov, ale najmä vás, súčasníkov, ktorí aktívne tvoríte a vytvárate tak hodnoty nielen pre nás, ale i pre ďalšie generácie. Prajem vám, aby vás múzy aj naďalej tešili svojou prítomnosťou, aby vaše mysle boli čisté, jasné a ruky svižné. A, samozrejme, aby ste si tohtoročné sympózium, situované v priestoroch najstaršieho pútnického miesta na Slovensku, užili naplno, v zdraví, veselosti, v obklopení inšpiráciou.

Želám vám všetkým príjemný zážitok.

Ing. Jaroslav Baška
predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja

ThLic. PhDr. **Daniel Peter Janáček**, O. Praem., PhD.
opát Strahovského kláštora v Prahe

Opraviť zlatom

ko rodák z Považia som sa na Skalku pri Trenčíne vždy rád díval z autobusu alebo z vlaku na cestách so svojimi rodičmi a súrodencami. Od rodičov som taktiež dostal prvé informácie o sv. Andrejovi-Svoradovi a Beňadikovi. Avšak na Skalku som sa prvýkrát dostal až počas gymnázia, keď sme sem vyrazili na „babetách“ (moped – vysvetlenie pre mladých). Dostali sme sa do areálu a z prítmia kaplnky nás vystrašil ohromný kríž. To bol zážitok!

Kríž nestratil schopnosť postrašiť nás všetkých v našom živote aj naďalej. Je to stála trúfalosť vidieť človeka pribitého na kríži. Nechceme ho vidieť, nepatrí tam. Ale kríž sa nedá vytlačiť ani z našej doby, nech je akokoľvek moderná alebo postmoderná, postfaktická či akákoľvek iná. Vždy si nás nájde. Stretávame sa s neistotou a strachom, neporozumením, s problémami, s nedokonalosťou a našimi slabosťami, vinou a hriechom a ich následkami. Naposledy nás vyľakala vojna kúsok od nás a jej následky. S krížom je kríž. Je tu vždy, keď človek preženie svoje túžby a moc, keď sa niečo nepodarí, prestane slúžiť alebo rozbije v našich životoch a vzťahoch. Sme krehkí ľudia, môže sa nám to stať. Čo vtedy urobíme? Máme niekoľko možností: hodíme tie „črepiny“ za hlavu alebo do koša, obviníme niekoho, že za to môže, alebo sa ich pokúsime opraviť a zlepiť tak, aby nič nebolo vidieť. Existuje ešte jedna možnosť, o ktorej chcem rozprávať. Metóda „kintsugi“ alebo „kintsukuroi“. Ide o japonské termíny zložené zo slov „kin“ – zlato a „tsugi“ – opravovať, znovu spojiť, teda „opraviť zlatom“. Je to starobylé umenie, ktoré používa vzácne kovy, ako sú zlato, striebro alebo

EVA HARMADYOVÁ: Hlava Krista, cín, drevo, 40 x 30 cm, 2022

platina, ktorými sa „zalatuje“ a zafixuje poškodený predmet. Tekutý kov majstri nalejú do trhliny či spoja tak, že trhlinu nezakryje, ale naopak ju zdôrazní. Podľa legendy poslal japonský šógun (vojenský vládca) Ašikaga Yošimasa v 15. storočí svoj obľúbený rozbitý čajový hrnček do Číny, aby mu ho opravili. Tí použili na spojenie kovovú ligatúru, ale panovník nebol s výsledkom spokojný. Zveril preto svoj obľúbený hrnček, či skôr vzácne črepy, japonským umelcom, ktorí zaliali spoje a trhliny zlatým práškom a lakom. Yošimasa bol taký nadšený zo svojej šálky, že mu zrazu pripadala ako klenot a nové umenie bolo na svete. Niektorí zberatelia vraj naschvál rozbíjali svoje keramické predmety, aby im skrze kintsugi techniku dali novú hodnotu. Z tejto techniky potom vychádza životný postoj: prijať skutočnosť takú, aká je a vidieť aj v nedokonalosti krásu. Ide o krásu starých jaziev, ktoré dávajú hodnotu starým veciam, tým, že im vdychujú nový život. Na rozdiel od našej „zahadzovacej“ spoločnosti nás učí táto technika, že s rozbitým predmetom môžeme pracovať, ba dokonca, že z neho môžeme urobiť ešte niečo lepšie.

Neurobil toto s človekom dobrý Boh? Veď vo svojom synovi Ježišovi Kristovi zacelil naše rany! Ani svoje rany spôsobené našou vinou nezakrýval, ale ukázal nám ich. A nemohlo by aj umenie mať tiež podobné poslanie? Poukázať na naše rany a urobiť z nich niečo lepšie? Rád by som vám, všetkým umelcom, na starobylej Skalke toto poprial, aby ste mali na to hodne odvahy a inšpirácie od Pána Boha.

Daniel Peter Janáček

• • •

Kríž s ukrižovaným Kristom v kaplnke kláštora Skalka

EUGENIUSZ MOLSKI: Polychrómia, koláž na plátne, 90 x 70 cm, 2022

ám rád veci (aj vety), ktoré majú silnú (povedzme, že aj vizuálnu) pointu. V pondelok pri uvítacom ceremoniáli na MsÚ v Trenčíne som zaspomínal na zabudnutý chasidský príbeh o karaváne a ťavách, ako ho zaznamenal skvelý židovský mystik Martin Buber. Krátko: keď sa karaván po namáhavom dni v páľave slnka dostane k oáze, pastieri napoja a pouväzujú ťavy. Problém je, že kolíkov na uviazanie je len deväťnásť, a tiav dvadsať. Pastier tej dvadsiatej vzniknutý problém preberá s náčelníkom, no ten mu poradí, že má tej ťave zahrať, ako ju fiktívne uväzuje o nejestvujúci kôl. Div-divúci, ťava sa zosunie na laby a ani sa nepohne. Ráno sa situácia opakuje, ale trochu inak. Odviazané ťavy sa dávajú na novú púť, len tá dvadsiata sa nehýbe. No múdry náčelník svojmu pastierovi opäť dobre poradí: to preto, že si ju zabudol odviazať.

Význam **imaginácie** a **ilúzie** (veď sú z rovnakého rodu) nespochybňuje azda nikto z tých, ktorí sa dokážu pýtať a žasnúť – a to aj v istotách a úzkostiach (veď sú z rovnakého rodu). Vždy sa mi ostro vybaví silná spomienka z detstva Milana Rúfusa. Ako predškoláci vždy na jar, keď zišiel pozdný sneh, chodievali s rovesníčkami k potoku a z čerstvého blata, ktoré ešte voňalo zmrznutými larvami, rybinou a pižmom prebúdzajúcej sa prírody, piekli pomyselné bábovky a koláče, ktoré – v pamäti detského veku – mali ohromnú vôňu a chuť. Lenže sa stala nepríjemná, aj keď možno logická vec: práve okolo prechádzali nejakí nevycválaní druháci a zázrak hlinených koláčov pomenovali veľmi nekompromisne: Idioti, veď je to obyčajné blato! Milan Rúfus s ľútosťou zapisuje, že zrazu sa tie neviniatka cítili trápne, lebo im niekto – väčší? múdrejší? dospelejší? – zrušil ilúziu, ktorej bezpodmienečne verili. Každopádne, už nikdy potom sa nedokázali tú nádhernú – naivnú? infantilnú? nemúdru? – **hru** hrať.

Hra – a nielen podľa nizozemského kulturológa Johanna Huizingu – je základným stavebným kameňom **kultúry**. Dominik Tatarka dokonca kultúru a umenie chápal nielen ako čosi atavisticky hravé v ľudskom rode, ale aj ako **obcovanie**, no nielen v zmysle biologickom, ale najmä spoločenskom – ako vytváranie obce Božej, **spoločenstva, society, sympózia** (hostiny ducha).

Som rád, že po rokoch pandemickej výluky sme zase spolu face to face, z očí do očí, aj s ilúziami, imagináciou, hrou a spoločenstvom, so všetkou tou úžasnou dôverčivosťou, ktorá presahuje naše fyzické limity a napriamuje nás k tomu, čo nás presahuje. A toho je vždy viac, a je to mimoriadne dôležité, aj keď tomu, teda vlastnému **zmyslu**, z rôznych dôvodov, strachov z ticha a prázdnoty, venujeme najmenej času. Sympózium ORA ET ARS v tomto zmysle vnímam ako návrat k ilúziám, ktoré sú reálnejšie ako bulvárna a sterilná objektívna realita, návrat k slobodným prameňom imaginácie, pritakanie poctivej hravosti ľudského umu a nanovo popremýšľanej kráse Stvoriteľovho diela, najmä však ako **umocňovanie spoločenstva umenšovaním seba tým, že sa dávam**. K pointám sa ešte vrátim.

Chcem ešte uviesť dve poznámky metodického charakteru, ktoré sú však pre kontext sympózia závažné. **Ľudová zbožnosť** – veď sme na premodlených, legendami opradených a pustovníkmi preputovaných miestach – je dôležitou formou súčasnej religiozity, pretože buduje tradíciu zdola. No pri všetkej úcte k tejto forme náboženskej skúsenosti narážame aj na istý druh neporozumenia. Na naše sympózium sa nechodí za gypsovými soškami a trblietavým pozlátkom limonádových svätcov ani za gýčovými produktmi z estetického suterénu. Tento **trend vymaňovania sa z lacnej konvenčnej tradície programovo podporujeme** aj tým, že sympózium ORA ET ARS nemá nijaké ideologické zadanie či očakávanie: jednoducho – kraj a duch Skalky má pre nás význam ako ponorný, hlboký zdroj. Počúvaj, pozeraj, premýšľaj, modli sa, hovor s tichom, načúvaj mlčaniu. Vždy sa niečo stane. V imaginácii, v ilúzii, v hre, v spoločenstve, ak chcete.

Druhá metodická poznámka je dôležitá v interpretačnom zmysle umenia, zvlášť výtvarného. Keď počujete Mozartovu Malú nočnú hudbu alebo organovú fúgu J. S. Bacha, môže sa vám páčiť alebo protiviť, nikdy však nedokážete prerozprávať „dej“ toho, čo ste počuli. Prečo? Lebo to, čo vníma náš sluch, je len organizovaný akustický, v tomto prípade hudobný materiál. Melódia, harmónia, rytmus, farebnosť nástrojov. Ak to môžu robiť hudobní skladatelia, prečo by to nemohli robiť výtvarní umelci? Predsa už najmenej stopäťdesiat rokov **nemusia kopírovať realitu, ale ju vytvárajú ako nový svet, svoj svet, svet obrazový, ktorý sa nedá zredukovať na naivný odraz**, ktorému porozumie aj teliatko! Teda robia to isté, čo hudobníci: organizujú vizuálny materiál, líniu, plochu, škvrnu, prednes, farebnosť, rytmus. Dokonca si myslím, že takto nejako to robia aj najväčší hľadači medzi básnikmi, aj keď väzba slova na význam a pojmy je oveľa viac fixovaná jazykovou konvenciou. Buďme veľkorysí, kašlime na tých Rúfusových druhákov, ktorí sa tak neomalene ponáhľali zdospelieť. Neutrhnime sa, kým nás neodviažu ako tú dvadsiatu ťavu z chasidskej metafory.

• • •

Teraz je snáď čas na konkrétizmus, teda na to, čo som videl, počul, mailoval, komunikoval počas sympoziálneho

KURÁTOR

týždňa. Najmä je však čas na tých, ktorí povýšili čas pre Skalku nad všetky neodkladné vyhnuteľnosti. Nechcem hovoriť o ikonografických okruhoch, tie sú, prirodzene, akosi vpísané do DNA nášho podujatia. Mám na mysli Maurovu legendu o pustovníkoch sv. Anrejovi-Svoradovi a sv. Beňandikovi. Rovnako nebudem zvlášť definovať témy mariánskej úcty či námety kristologické, biblické, hagiografické (zo životopisov svätcov). To všetko akosi spontánne preniká do obrazov, sôch a iných vizuálnych médií, ktoré počas pracovného týždňa sympózia vznikli alebo boli predpripravené už skôr. Tematickej systematike sa preto vyhýbam, no ani abecedné poradie nemá nijakú výpovednú hodnotu. Pokúsim sa hovoriť zvnútra a zážitkovo.

Prvého, ktorého som stretol, mohol s ním hovoriť o vznikajúcich dielach, bol **Fratišek Turcsányi** z podtatranskej obce Hniezdne. Typ maliarskej tvorby, ktorú trochu introvertne pokúša, sa v odborných publikáciách definuje ako art brut, teda umenie akademicky nešľachtené, výrazne osobnostné, impulzívne, keďže pred plátnom nikdy nie je vopred určený plán. Návšteva kláštora na Skalke v prvý deň sympózia priniesla niečo medzi vedutou (teda obrazom sakrálneho miesta) a obrazovou licenciou, ktorá kašle na detaily. V inom diele nejaká návštevníčka pútnického domu, kde autori maľovali, identifikovala dažďový prales. Nakoľko autor netušil, že maľuje práve ten, vybavila sa mu krajina, ktorú znásilňuje populista. V obraze mu postavil pomník, nie však ako znak úcty, ale ako symbol nehybnosti, ktorý nedokáže veci zhoršiť ešte viac, než akými sú. Do tretice pri tzv. večnom svetle vo svätyni odhalil jeho nevečnosť, lebo je živené obyčajným monočlánkom. Preto k svietidlu, ktoré má, mimochodom, temer gýčovitý tvar, celkom racionálne pripojil sieťový kábel. A to všetko na ploche, ktorá nevypráva, ale vytvára. Jeho spôsob maľby by som dvomi slovami stredovekého filozofa Mikuláša Kusánskeho označil ako proces „učenej nevedomosti“. Presne v tomto poradí.

Z Františkovej izby sme pokračovali k našim zvlášť cteným umelcom z Poľska, ktorí patria k stáliciam sympózia – a nielen preto, že pustovník Andrej pochádza z ich fascinujúcich krajov. **Eugeniusz Molski** nie je na Skalke prvýkrát. Patrí – a hovorím to veľmi rád – k našim stáliciam. Je naozaj vnímavým sympoziálnym typom – intelektuálne, spoločensky, duchovne aj výtvarne. A najmä svojou kreatívnou vitalitou, proti ktorej je biologický vek úplný šuviks. V tomto ročníku ho najviac oslovila nástenná maľba v kláštornej kaplnke, ktorú objavil tam prebiehajúci archeologický prieskum. Ak by som mal nejako charakterizovať Molského úsilie – tak najskôr ako snahu nájsť pod tým, čo bolo ukryté, to, čo je ešte hlbšie. Eugeniusz vníma umenie organicky ako neprerušenú tradíciu od antických koreňov cez románsky, gotický stredovek a renesanciu až po barok a modernu. Sedimenty, kde všetko nové obsahuje aj to, čo bolo. Opierajúc sa o úctyhodné dejiny umenia – a špecificky umenia sakrálneho a európskeho – agituje všetky vrstvy našej civilizačnej skúsenosti a pamäti. Jeho

Kurátor sympózia **PhDr. Marián Kvasnička**, historik a znalec umenia

MARIÁN KVASNIČKA

prístup k týmto živým tradíciám je syntetizujúci, kolážový, asamblážový, kompozičný. Dokonca aj fragmenty plagátov sa hodia do novej kontextualizácie. Moderné výtvarné impulzy sa v jeho dielach snúbia s východným pnutím byzantínskej povahy. Ikonopis, kubizmus, expresivita sú rodné sestry jeho zmysluplnej vízie.

Misia Eugena Molského na Skalke je vždy priviesť z poľských končín niekoho ďalšieho z okruhu priateľov a kolegov, ktorí majú víziu a dar dať jej tvar. Tak sa na Skalke objavila fyzicky drobná, ale predstavami robustná **Małgorzata Mizia** z Krakowa. Ako pedagogička a vedkyňa sa venuje architektúre, no najmä presahom a vzťahom urbanistiky k umeniu, kultúre a špecificky k výtvarným umeniam. Nie náhodou ju ovalil panoramatický monument Trenčianskeho hradu, ktorého architektonická dispozícia je taká extenzívna a vizuálny dojem taký mocný, že svoju hradnú vedutu rozdelila do dvoch blokov, aby sa vyhla fyziognomickému pokušeniu „ľúbivého“ celku. Z podprahovej hladiny mysle sa po návšteve benediktínskeho kláštora vynorili aj možné podobizne pustovníkov a prostredia ich askézy v expresívnom farebnom rozmachu. Stálosť a trvalosť v menlivosti a pominuteľnosti, takto ja čítam prízračné zjavy našich svätcov. No v izbe autorky, zmenenej na dočasný ateliér, som videl aj kartónovú kulisu s ostro sa bijúcimi čiernymi a červenými plameňmi, ktoré akoby chcela uhasiť zatváraním kartónových polí. Vojna, ktorá krváca za humnami, tečie aj do našich krajín a nedá sa na ňu nemyslieť. Hnev a nádej je meno našich otrasených emócií. ***Drodzy nasi przyjaciele! Dziękuję za entuzjazm i inspirację, jaką wnosicie na Skałkę swoją sztuką.***

Cez ochodzu pútnického domu som bočným schodiskom zbehol do pivničného prízemia, kde sa rezbár **Vlado Morávek** oddával tichým orgiám počúvneho dláta, spod ktorého vyjavovala svoju budúcu, v dreve zakliatu posvätnosť madona s dieťaťom, celkom mimo kontext celebrít a jagavej mediálnej prázdnoty. Cesta k tvaru je u Vlada Morávka aj fyzicky, aj duchovne, aj remeselne náročná. Najskôr nájsť v priepastnej krajine pod svätyňou vhodný kmeň. Pritrafila sa poddajná lipa s obľúbeným princípom véčka, teda rozkonárenia. Už táto dispozícia je náznakom tvarových možností. Ale tu práca nekončí, iba začína. Namáhavo dostať budúcu madonu na korbu terénneho vozidla a po transporte začať robiť to najdôležitejšie. Ticho sa modliť a počúvať, o čo si bezpredmetný a nehlučný kmeň lipy povie, čo vyjaví, k čomu sa prizná, čo si vypýta. Ako chlapec som s otcom, detským psychiatrom, chodieval do ústavu pre postihnuté deti. Neraz som videl, ako sa tie znetvorené telíčka v ústavnom parku objímajú s kmeňmi mohutných stromov, ako sa dievčenská tvár bez lícnych kostí a ušných lalokov ako vtáčik z raja rozpráva s drevenou kôrou, do ktorej vkladá vyziabnuté pršteky. Dnes už viem, že príroda

prírodu pozná. A tak je to aj s rezbárskymi modlitbami Vlada Morávka. Tradícia a poučenie ľudovým rezbárstvom sa nedá odpárať, no jeho hľadanie navyšuje pokora, odovzdanosť, trpezlivé hľadanie, koľko je možné ubrať zo skulptúry, aby to celkovému výrazu pridalo. Lebo keď uberiete viac, už tú vegetáciu z raja nikdy neopravíte.

Ilustrátorskú, grafickú a maliarsku tvorbu **Martina Augustína** sledujem už desiatky rokov, takže môžem zodpovedne prehlásiť, že hybným princípom jeho imaginovania je žena v množnom čísle, matka, milenka, manželka, madona, víla, tichá amazonka, svätica, hriešnica, anjel. A vždy v silne snovom, básnickom kontexte. Je to na hranici takého typu obrazovej poézie, o ktorom Vladimír Holan hovorieval: „Volal jsem poesii, sem však ta marnost nedolehne ani ve vyšumělém echu“. To „sem“ je hlučný svet pofidérnych úspechov a nevečných ziskov, strádania, kolektívnej informačnej neurózy, inflácie náhradiek šťastia a chaos po strate ilúzií. Ako tie deti s blatom. Ale nie o tom som chcel. Martin Augustín, ak môžem použiť termín hlbinného psychológa Carla Junga, má

Samuel Juriš: ***„Cesta sv. Svorada“*** – pútnická palica opretá o bralo Skalky na začiatku putovania.

veľmi silne vo svojom podvedomí prítomnú animu. Anima je obraz, odtlačok ženy v duši muža, podobne ako animus je takým obrazom v duši ženy. No prítomnosť animy si nesmieme pliesť s nejakou zženštilosťou. Anima je to, čo nás ako mužov znežňuje, aby sme ten krehký svet nepremenili na ring gladiátorov a alfasamcov. To je miesto, kde začínajú Martinove obrazy tichej, uvzatej vznešenosti. Krásne, intuitívne renesančné či rokokové hlavičky sedia na manieristicky ohnutom krku či preciózne zalomenom ramene. Len zlomyseľník by si mohol myslieť, že je to prejav nejakého rodového stereotypu. Gesto pokory, odovzdania, služby, múdrosti k prírode v nás, to áno. A potom ten kontext ohromných maličkostí filigránovej maľby, jemných motívov, kresby na hrane snenia, farebnosti, ktorá je aristokraticky umiernená v neokázalom tónovaní. Ak sú figurálne korpusy secesne pretiahnuté, tak len preto, že chcú rásť. Chcú mať krídla. A je jedno, či je to v jaskyni medzi vlhkými skalami alebo pod surovými trieskami kríža.

Iskoni bje Slovo a Sovo bje u Boga a Bog bje Slovo, hovorí evanjelista sv. Ján. Takto tá pravda znela našim praslovanským predkom v jazyku vierozvestov. Skvelý moldavský šaman božích energií v maľbe, český pedagóg, ktorý naučil svojich žiakov počúvať vážnu hudbu a nechať sa ňou viesť aj zviesť, **Teodor Buzu**, Jánove slová parafrázoval v tom zmysle, že na počiatku bola farba, ktorá bola u Boha a Boh bol tou farbou. Nejde teraz o teologický výklad, Bohu je predsa všetko možné, ale o zaradenie ľudskej dispozície k maľbe do kontextu stvoriteľského plánu. Keď som pred pár dňami spoznal Teodora, mal v sebe čosi – ako hovorí jeho manželka Dagmar – goralské, bohatierske, možno dácke, mocné, ochranárske, pastierske. Autor mi daroval fantastickú monografiu, ktorá sa číta obrazmi aj bez zbytočných slov. Nevdojak sa mi pri jej listovaní pred očami zjavili motívy moldavského filmu Cigáni idú do neba, najmä tá nestála, premenlivá a bujará farebnosť tanečných sukní a pestrej jagavej bižutérie pod kvetovanými ručníkmi. Teodor Buzu má za sebou rozsiahle dielo v náročnej technike akvarelu, ale aj v subtílnej maľbe na hodváb, ktorý – slovami autora – ho priťahuje, lebo je mäkký, nežný, ale aj pevný a tvrdý. Pokorou komprimovaná vášeň – to je podľa môjho názoru najsilnejšia vlastnosť autorovho talentu. Vediac toto všetko, očakával som, že napriek prostrediu Skalky, ktoré je pietne a kontemplatívne, Teodor podľa vlastnej robustnej mierky obrazovej licencie prejde do bujarej farebnej opozície a gejzírov koloritu. No div sa svete, a práve to je na jeho maľbách z tohto týždňa príznačné, vytvoril tu akési nokturná s jemným blkotom tráv a lístia, noci, hviezd, temnoty nad vážskou dolinou, do ktorej hľadel oknom pútnickej jedálne po návrate z povinného večerného raušu. Obraz askézy, meditácie, sebaumenšovania s občasným farebným pokušením vyhasínajúceho narcizmu. Prišlo aj na excentrickú prítomnosť kríža, s ktorým je vždy kríž, lebo – podľa Teodorových slov – nás upozorňuje na vertikálu (vzťah do výšky), ktorý sa bez horizontály (vzťah do šírky, k blížnym a blízkym) stáva iba karikatúrou viery.

V čase koncipovania tohto textu mi z nejakých neplánovaných komunikačných dôvodov chýbali obrazy ďalšieho cenného účastníka nášho sympózia, mladého maliara a básnika **Vlada Vakova**. Snažil som sa toto vákuum zaplniť nejakými sekundárnymi informáciami, vediac, že v uplynulom roku dostal prestížnu cenu Martina Benku za maliarsku tvorbu a že má na svojom konte aj viacero ocenení v literárnych súťažiach. Napokon, nielenže píše zmysluplnú poéziu o hľadaní miesta vo svete a vo vzťahoch, svoje poetické bonmoty neraz vpisuje aj do obrazov. Našiel som aj informácie, že jeho výtvarné dozrievanie kultivovali skvelí pedagógovia Ján Kudlička (tichý lyrický konštruktivizmus) a Ľudo Hološko (torzovitý rytmus tvarov a plôch so silnou dynamikou kresby a farby). Čo z toho náš mladý umelec podedil? Hodinu pred pracovnou vernisážou som konečne videl zvláštne, duchom až metafyzické priestory v priestoroch, ktoré autor teraz poňal v hlbokej modrej temperatúre. O deň neskôr mi konečne na e-maile zablikalo autorské portfólio Vlada Vakova, z ktorého mi začalo byť všetko trochu jasnejšie. Jedným z princípov klasickej maľby je priestorová perspektíva, ktorú skúma deskriptívna geometria. Ako sa to však zlučuje s poéziou? Jednoducho tak, že tie hĺbkové ilúzie priestoru vymaníte z ilúzívnej servilnosti, a potom môžete otvárať priestory v tajomných otvoroch, skúmať, čo je za nimi, pred nimi a čo v nich. Usúvzťažňovať veci, ktorým niekedy celkom nerozumieme, no aj tak ich naisto dokážeme vytušiť. Podobne ako kultový Modrý vrch Deža Ursínyho a Ivana Štrpku.

Nie som asi jediný, komu sa slovné spojenie „Železná lady“ asociuje so známou britskou političkou, ktorej spôsoby boli tvrdšie ako kov. Teraz však nejde o politický kontext tejto asociácie. Neviem ako vám, ale mne sa spojenie feminity a kovu (ak pominieme oblasť zvonivých šperkov) vždy zdalo trochu podozrivé. Zase som pri tých stereotypoch! Keď žena, tak hádam čipka, hodváb, vlákno, rafinovaná drapéria, silon, skrátka príťažlivá mäkkosť. **Evka Harmadyová**, mnohými oceňovaná medailérka, autorka reliéfov, šperkov i samostatných plastík v kove, kameni, dreve či v ich mixe, celkom prepadla kovu. Ten cín, alchýmia odlievania, celá veda prípravy foriem a neviditeľných technických postupov pri peci (zase stereotyp!), je u nej ako ťažká závislosť. Nie kov ju, ale ona má nepoddajný kov v hrsti a veruže sa poddáva, raz ako zdráhavý milenec, inokedy topiaci sa na prvý šup, len aby sa svojej milenke zapáčil a vytvoril pre ňu náznak ideálu, ktorý si vysnila. Je možno paradoxné, pretože neočakávané, aby sa kov zmenil na matériu metaforickej povahy, ktorá je organická, imaginatívna, prirodzená ako slová, ktoré sa zabudli stať písmenami. Tak sa v jej reliéfoch stretá geometria s arytmiou, poriadok s excentrickým vybočením, rytmus s náhlym výronom intonácie, odtlačky a štruktúry vonkajšieho hmotného sveta a prostredia, zaradené do iného ako pragmatického kontex-

Samuel Juriš: ***„Cesta sv. Svorada“*** – pútnická palica opretá o skalu Svoradovej jaskyne na nitrianskom Zobore po skončení putovania.

tu. Základným stupňom tvrdosti je u Evky Harmadyovej poddajnosť. Vtedy sa dá maľovať aj cínom, vlastne všetkým, ako svojho času hovoril G. Apollinaire, objavujúc nové pevniny poézie.

Keď sme pri Apollinaireovi, nemôžeme obísť jeho slávne kaligramy. Neboli to iba básne, ale texty, ktoré mali aj vizuálnu povahu kubistických kresieb alebo toho, o čom hovorili. V tomto čarovnom kreslení poetickým slovom zohrávalo dôležitú úlohu písmo, slovo, veta ako výtvarný nástroj. Princíp písma ako vlastnej ikonografie a silného výrazového prvku začali používať lettristi, ktorých obrazy začínali a končili bohatou morfológiou písma ako znaku. S mágiou písma a typografickej kreativity vytrvalo pracuje **Jozef Vydrnák**, aj keď to nie je jeho jediný umelecký objav. Pre dnešné sympózium pripravil dve mimoriadne zaujímavé – ak môžem použiť jeho terminus technicus – typografiky. Obe sa viažu k prorockým postavám Starého zákona, k Eliášovi a Mojžišovi. Spôsob zloženia ich telesného korpusu špecifickou formou písma akoby upozorňovalo, že súčasťou originality každej osoby a jej dôstojnosti je aj meno. Je vlastne prvé, ktoré tú identitu osoby utvára. No tu Jozefova múza nekončí. Podobne ako lekár, ktorý za bolesťou povedzme špičky jazyka cíti hlbší problém nemožnosti komunikácie, tak aj Jozef so svojou imagináciou pracuje holisticky, celostne. Keď Rembrandt maľoval návrat márnotratného syna, dal si záležať na emocionalite otcovho prijatia a dojímavom objatí po všetkom, čo jeho syn, ctiteľ ľudských práv bez miery, povystrájal. Sústreďuje sa teda na jeden, hoci najsilnejší vnem. Jozef Vydrnák to má s imagináciou trochu inak. Nielenže chce vedieť, chce aj zobraziť všetko, celý kontext podobenstva – vrátane prostitútok a neslávneho obeda z válova pre prasce, aj zraneného hnevu druhého syna. Celý obsah predstavy v prípade svojich typografík Jozef rozpisuje do symbolických fragmentov biblického deja, do jednotlivých ikonografických segmentov obrazovej fabulácie, takže vzniká čosi ako – povedzme – sakrálny komiks, kde väzby nie sú iluzívne, ale významové. Taká je aj skladba spodobených dejov, ktorých rozprávačom je výrazná línia a farba vyhýbajúca sa ilustrátorstvu. Tento objav, zázrak Vydrnákovej poetiky sa silne manifestuje aj v obraze s obrátením sv. Ignáca z Loyoly. Každopádne, autor ukazuje cestu od očakávaní ľudovej zbožnosti k modernej sakrálnej estetike. Len si na tieto nové cestičky treba zvyknúť, lebo nemusí byť vždy všetko tak, ako bolo na počiatku.

Hovoriac o cestičkách a cestách, chcem ešte priblížiť jeden umelecko-pútnický projekt, ktorý v tomto týždni uskutočnil sochár a premýšľavý človek **Samuel Juriš**. Jeho úvaha vyšla z myšlienky českého geológa Cílka, že kým turista ide na cestu, aby sa zabavil, pútnik vyráža preto, aby sa zmenil. Kým častou témou nášho sympózia sú životopisy pustovníkov sv. Andreja-Svorada a sv. Beňadika, ktorých tu autori vyvolávajú z matnej historickej pamäti a spod sedimentov udalostí, ktoré sa prehnali krajom ich ciest, askézy, ťažkej práce, modlitby a kontemplácie, Samo Juriš si za cieľ a prostriedok tejto hagiografickej línie zvolil vlastnú cestu, púť zo Skalky cez lesy, polia, dediny, napriek dažďom a búrkam, napriek noci a samote, nepohodliu spacej siete pod širákom neba, s pár kúskami chleba a vodou v ruksaku, opretý o palicu s motúzom ako rúčkou a orechom ako symbolom pustovníckeho pôstu, až k relikviám sv. Svorada v Bazilike sv. Emeráma v Nitre. Takto stvárnená cesta pustovníka je dielo samo osebe, už bez barličiek materiálov, pláten a farieb, dlát a foriem, je to totiž autentický zápas o sebavyjadrenie vo vlastnej koži, so všetkými limitmi a trápeniami ľudskej kondície. Aj veľký bronzový orech opásaný reťazou, ktorý Samuel Juriš vytvoril pre tento projekt, potvrdzuje starú pravdu mystikov, že najsilnejším cieľom je cesta. Na nej, ak sme poctiví, sa môžeme utvárať ako umelecké dielo. A rásť o to viac, o čo ťažšie sú podmienky a iné haraburdie determinizmu, na ktorý sa radi vyhovárame.

Na začiatku tohto zamyslenia som sľúbil, že sa ešte vrátim k príbehom a pointám. Na nočnom stolíku mi z nejakých dôvodov pristala knižná novinka z pera spisovateľa Ballu. A v nej je takáto momentka: Istému vyhorenému psychiatrovi volá pacient. Ospravedlňuje sa, že nemohol prísť na terapiu, lebo mal veľké bolesti. „A čo vás bolelo?“ pýta sa lekár. „Práveže nič, celkom nič,“ odpovedá pacient. Lekár, podobne ako v tom príbehu o ťavách, aj v Rúfusovej metafore o význame ilúzie, sa pýta, nečakajúc už nijakú odpoveď: „Vás to ešte stále bolí?“

Zápas s ničotou pokračuje. Zápas o nič je často všetkým. A všetko je nič proti večnosti.

PhDr. Marián Kvasnička

(Rudolf Dobiáš)

Bolo raz jedno dievčatko

Spisovateľ si zaumienil, že napíše knižku rozprávok. Bude to veľká kniha, plná zaujímavých rozprávok a pestrých maľovaných obrázkov, skrátka knižka, o akej snívajú všetci spisovatelia i všetky deti. Pravdaže, dosiaľ sa s tou myšlienkou nikomu nezveril, malo by to byť prekvapenie pre dievčatko, ktoré stretol v knižnici. Počul ho, keď sa pýtalo tety knihovníčky, či náhodou nevie o nejakej detskej knižke, ktorú ešte nečítalo. Teta knihovníčka div nie nahnevane povedala: „Máme tu bezmála tisíc knižiek pre deti a mládež, určite sa medzi nimi nájde taká, ktorú si ešte nečítala."

Dievča očami prebehlo po plných regáloch kníh pre deti a mládež. Potom so zvesenou hlavou šeplo: „Keď ja som ich už všetky prečítala." „Všetky?" zvolala teta knihovníčka. „O tom by som musela niečo vedieť. To by si bola svetovou rekordérkou v čítaní kníh a ja by som ti vlastnoručne odovzdala diplom svetových knižníc za toľko prečítaných kníh. Musím ťa však upozorniť, že pre tento rok čitateľský diplom už dostala Katka Jarjabková. O tom hádam vieš? Takže ak ti ide o diplom za prečítané knižky, tak ..."

Dievčatko malo slzy v očiach a keď zvesilo hlavu, plavé vlasy jej zastreli okrúhlu tvár, posiatu takmer neviditeľnými bodkami pieh. Vtedy k nej pristúpil spisovateľ, objal ju a pokúsil sa ju potešiť. „Neplač. To je nejaké nedorozumenie. Chyba v evidencii kníh. Prečítať tisíc knižiek je neuveriteľný výkon. Teta knihovníčka za tridsať rokov prelistovala tisícpäťsto knižiek pre dospelých čitateľov a pre deti ešte menej." Tá malá plavovláska určite klame, pomyslel si. Ale prečo? „Naozaj si ich všetky prečítala?" spýtal sa jej potichu, aby jeho otázku nezačula teta knihovníčka, lebo potom by aj ona začala dievča podozrievať z klamstva.

Dievčatko pozrelo na spisovateľa veľkými belasými a hlbokými očami a šeplo: „Všetky. Ale iba rozprávkové."

„Prečo práve tie?"

„Lebo sú krásne."

Spisovateľ si s úľavou vydýchol. „To je dobre, že čítaš iba rozprávky. Ja zasa čítam iba detektívky a dobrodružné romány, také, od ktorých sa mi pri čítaní ježia vlasy na hlave a tuhne krv v žilách. Všetky knihy sú krásne." Už-už sa chystal dievčatku prezradiť, že on už piaty rok píše román o zabudnutom kmeni Apačov, ktorého hrdinkou bude Biela ruža, prapravnučka indiánskeho náčelníka Winnetoua, no keď si uvedomil, že o podobnú knižku by sa dievčatko nezaujímalo, radšej sa jej so svojím plánom nezveril.

Medzitým sa dievčatko chystalo na odchod. Už malo ruku na kľučke, keď spisovateľ zavolal: „Kam ideš? Veď si si nevybrala žiadnu knižku!"

„Keď nijakú pre mňa nemajú," povedalo dievča smutne.

„Naozaj nemáte pre ňu žiadnu rozprávkovú knižku?" spýtal sa spisovateľ tety knihovníčky. „Máme, ale ona ich naozaj všetky prečítala. Pozrite: ukázala mu knižničný lístok. Už štvrtý od začiatku roka."

„Ale hádam by sa pre ňu nejaká našla?" spýtal sa spisovateľ zmierlivo. „Rozprávkových knižiek je dostatok. Každý druhý spisovateľ píše rozprávky. To je najľahšia robota. Ja sám by som takú knižku napísal za dva zimné večery."

„Prečo ju teda nenapíšete?" spýtala sa teta knihovníčka nevľúdne. V očiach sa jej rozihral pohrdlivý úsmev. Čo jej to ten šťúply, vypĺznutý človiečik chce nahovoriť? „Viete, koľkí spisovatelia boli v knižnici na besede s čitateľom? Kto vlastne ste, keď tak ľahkovážne hovoríte o písaní kníh?"

Spisovateľ očervenel korienky po posledných vlasov. Pri pohľade na regály si uvedomil, že ak aj knižku pre deti niekedy napíše, nebudú mať v knižnici pre ňu miesto a že sa medzi ostatnými knižkami stratí ako kvapka dažďa na morskej hladine. Zatackal sa a na čele mu vystúpili kvapky studeného potu.

„Bolí vás niečo, ujo?" spýtalo sa ho dievča.

Potriasol hlavou. „Nič, nič mi nie je."

„Zbledli ste."

„Je tu málo vzduchu. Radšej pôjdem."

Knihovníčka si ho zamračene premeriavala. „Pane!" zavolala na neho, lebo už mal ruku na kľučke: „Zabudli ste zaplatiť pokutu za oneskorené vrátenie kníh."

„Aha!" hlesol a roztrasenými prstami vybral z vrecka pár mincí, podal ich knihovníčke a vytackal sa z knižnice.

Dievča ho dobehlo na križovatke. Bledosť spisovateľovej tváre prekrylo ružovkasté denné svetlo. Kvitli stromy, voňali agáty, bzučali včely, spievali vtáci. „Kde bývate?" spýtalo sa ho dievča. „Odprevadím vás domov, v takom stave, v akom ste, by ste sotva sám došli domov."

„Nič mi nie je," bránil sa spisovateľ. „A okrem toho bývam ďaleko."

„Ďaleko kde?"

„Na Južnom sídlisku."

„To je náhoda," potešilo sa dievča. „Ja bývam blízko pošty. Vidí sa mi, že včera ráno som vás videla v samoobsluhe."

„Áno," priznal sa spisovateľ. „Chodievam tam nakupovať." Obaja sa zastavili pri zastávke mestskej dopravy. Keď tam zastal autobus, spisovateľ doň nastúpil, dievča však zostalo na zastávke.

„Poď, odvezieme sa spolu."

Dievča sa nehýbalo.

„To chceš taký kus cesty ísť pešo?"

Dievča sa zasmialo. „Kus cesty? Veď je to iba kúsok. Poznám skratku. Tajný lesný chodník, po ktorom chodievajú víly a piadimužíci. A neďaleko odtiaľ Baba Jaga predáva zmrzlinu..."

„Baba Jaga? A ty sa odvažuješ tadiaľ chodiť?"

„Viem, ako sa jej dá prejsť cez rozum."

„Ako?" zaujímal sa spisovateľ.

„Zakaždým, keď idem okolo, premením sa na veveričku.

Eliáš a **Mojžiš**
kombinácia techník na papieri s použitím autorského písma (autorská typografika),
2 x (88 x 34) cm,
2022

JOZEF VYDRNÁK:

Obrátenie sv. Ignáca z Loyoly
akryl na plátne,
50 x 70 cm
2022

Keď doskackám na lúku, premením sa na motýľa, aby som sa mohla porozprávať v rozprávkovej krajine s kvetinkami.“ Medzitým sa dvere autobusu začali zatvárať. Spisovateľ ešte stihol z neho vystúpiť a ten bez neho odišiel.

Spisovateľ nevychádzal z údivu. Krútil hlavou, cítil sa, ako keby sa viezol na kolotoči. Veď dosiaľ nevidel nikoho premeniť sa na veveričku alebo na motýľa. Ani nikoho nepočul rozprávať o rozprávkovej krajine. Cestou skúmal, v čom je to dievčatko iné ako ostatné dievčatá. V ničom. Bolo ako ostatné dievčatá, ničím sa od nich nelíšilo, ani krásou nejako zvlášť nevynikalo. Kto to môže byť? – dumal. Potom sa dievčatka spýtal: „Kto si?“

„Hádajte.“

Opatrne sa spýtal: „Vari len nie víla?“ Nechcel vzbudzovať pozornosť chodcov. Namiesto odpovede dievča vzalo jeho ruku do svojej. V tej chvíli sa mu otvorili oči i uši, akoby cez škáru v neviditeľnom plote uvidel rozprávkovú krajinu: lúku, posiatu kvetmi, hustú jasnozelenú trávu, belasý potôčik, nad vrchmi videl stúpať mäkký závoj hmly a počul štebotať lastovičky, pinkať pinky, kukať kukučky...

Doma sa spisovateľ zatvoril do svojej pracovne a pustil sa do písania rozprávkovej knižky. Veď v takej rozprávkovej krajine sa dá napísať tisíc rozprávok. Vždy a všade má o čom i o kom písať.

Sotva stihol napísať prvú vetu „Keď sa za horami zablyslo, zakaždým zakukala kukulienka a tresol hrom“, sa zháčil. Veď to by aj deti zmokli a museli by ísť domov prezliecť sa. A ktovie, či aj on – spisovateľ – by potom vedel dokončiť začatú rozprávku? Veď aj on by zmokol a jeho obavy by sa stali skutočnými, taký zmoknutý by nemohol k Babe Jage chodiť na pivo.

Odvtedy dievčatko raz v týždni príde do knižnice a hľadá knižku rozprávok, ktorú ešte nečítalo.

RUDELE O DEBIÁŠ

Jarná

Stojím pri okne otvorenom.
Hľa: letí včela za lupeňom.

Čakám tam, či ma osloví
voňavý lupeň ružový.

Však lupeň mlčí. Ale včela
z lupeňa ku mne priletela.

A bola ku mne viac než milá,
keď žihadlom ma oslovila.

Srdce

Neplakalo, plakalo,
do kameňa pieseň rylo.
Ďakovalo za málo,
i za to, že v hrudi bilo.
Nečakalo, čakalo
i na to, čo darmo žilo,
i na to, čo trvalo,
i na to, čo nedožilo.

Nekľakalo, kľakalo,
keď túžilo po odmene,
zúfalo si trúfalo
pochovať už narodené.
Nemlčalo, mlčalo,
strmým klinom vošlo do úst,
kdesi v hrdle zastalo,
nevládalo pieseň dohúsť.

Neplakalo, plakalo,
ako kedy, ako za kým.
Na hrob snehu navialo,
teraz nad ním mlčky kľačím.

Ráno

Už nefičí, ani neduje,
už je iba prostoreké ticho.
Ak ťa ktosi urečie, či opľuje,
nevráť mu to, nevystačíš s dychom.

Akoby si vymýšľala rým
k slovu, čo chce priliať do mlieka.
Nežne ti ho kladie do perín,
oblieka ťa doň a vyzlieka.

Potom žena, čo ťa miluje,
povytiahne roletu a povie:
„Aj kto plače, rád sa raduje
a kto ľúbi, vie vytrvať v slove.“

A v tom strachu, snáď i vedomom,
v bázni, čo vám obom bola blízka,
sama stojí v búrke pred domom,
dážď ju šľahá, ona sa však blýska.

Potom vezme čriepok zrkadla,
veriac, že ním večnosť oddiali.
A že vzlietne, aby zosadla
s troškou krídel, čo jej zostali.

VLADIMÍR MORÁVEK: Madona, drevo – lipa, výška 170 cm, 2022

(**Erik Ondrejička**)

Oko

ktorým vidím Boha,
je to isté oko, ktorým Boh vidí mňa.
Moje oko a Božie oko – to je jedno oko a jedno videnie
a jedno poznanie a jedna láska.

Majster Eckhart

Takže okom sa možno pozerať von
aj dovnútra

Ale aj súvisiace pojmy
dokumentované v znakoch
majú väzbu v optickom zázname
aj vo frekvencii rozkmitaného vzduchu

Slovo **eye**
vyzerá z oboch strán rovnako

a slovo oko z oboch strán rovnako vyzerá
aj znie

Aj slová **eye** a **I** [aj]
znejú celkom rovnako

Ako dve oči
a dve ja

v dierke medzi svetmi
ktorou možno hľadieť
na vetvy sna
z oboch strán viečok

ako strom
ktorý nepozná botaniku
neputuje od seba k sebe
ani tak dlho neprichádza na to
že najlepšia vec je byť

Určitý člen

Vždy sa dá povedať prišiel som až sem
do tejto chvíle

alebo
som vyslovením svojho mena

No možno byť aj správou
ktorá prichádza z ticha

Prejsť ako stromy
celú cestu na jednom mieste
rozochvieť vzduch
len vo vetre a v mraze
s trieskou zadretou v hlase

iba ako určitý člen
les

Potichu plynú hlboké rieky
(Minimo sono labuntur alta flumina)

Kaluže v poliach tmavnú ako v dlaniach
rybárik kráča domov s prázdnym vakom
udicou ťahá ticho ako slákom
nech sa mu ľahšie kráča do stmievania

ERIK ONDREJIČKA

Na noc si obrátim pohár hore dnom

ale aj keď sa zmení
na symbol vyprázdnenosti vecí
nevie byť bodkou za príbehom
v ktorom sa všetko ustavične končí

Hoci vyprázdnená myseľ
cez ktorú prešlo príliš veľa bolesti
a príliš veľa krásy
sa možno tiež nakoniec naplní sama sebou

Míňam ho v kdesi v križovatke tratí
tak ako súmrak na tuláckej štreke
kolesá práve zapadnuté v blate

Takmer sa spýtam
Čo v tom vaku máte...

No vak je plný
len toho čo vrátil
za všetky roky
svetu ako rieke

MARTIN AUGUSTÍN: Súcit, 50 x 40 cm, akryl a olej na plátne, 2022

Odletené roky

Nikoho nevidieť
od lúk a od lesov
len labuť oproti
prilieta s noblesou

po časovej osi
kamsi do súmraku
Možno nesie poštu
len nevedno akú

No aspoň sa chvíľu
dá hľadieť jej okom
do šera za ďalším
preleteným rokom

Aj jazyk sa ozve
Presne takto chutia
odletené roky
do tmy na labutiach

vždy keď biele stmavnú
a tmavé sa stratia
na labutích vzdušných
jednosmerných tratiach...

Nikoho nevidieť
od lúk aj od lesa
iba tulák zdvihne
hlavu a obzrie sa

tam kde labuť v šere
odletela k lesu
za vecami ktoré
boli a už nie sú

ERIK ONDREJIČKA

Pocity a slová

Pocity a slová
sa navzájom tvoria
ako tvoria rieky
jazerá a moria

Navzájom si vedia
to čo práve cítia
tak ako odkazy
v jednej zóne bytia

Navzájom sa vravia
tichom ako tváre
hľadajúce dôvod
bytia v živom tvare

Navzájom sa kreslia
v hláskach ako v perách
hľadajúcich v prázdne
ako v čiernych dierach

V nekonečne kruhov
práve takom veľkom
aby žiadny nebol
repetičným celkom

Krehkosť

Zasnežená jabloň
so zmrznutou lienkou
ukrytou pred chladom
na noc do lupienkov

kyvadlový pohyb
ktorý neustane
vydýchnutím starca
do skrehnutej dlane

vtáčie hniezdo v ktorom
je odrazu pusto
zvuk budúcej básne
chvejúcej sa v prstoch

hra s mandalou polí
v ustavičnom zrení
a motýlí výkrik
tesne pri plameni

v zdanlivej slobode
čo z povahy núti
rozvetvovať kauzu
príčin rozhodnutí

empiricky merať
v dĺžkach a teplotách
krehkosť vyhradenú
pre zónu života

v darčeku možností
štatistických stavov
keď žiadna aj každá
sa zdá byť tou pravou

Svorad a Beňadik
(diptych)
akryl na plátne
2 x (130 x 70) cm
2022

MAŁGORZATA MIZIA:

Hrad (Trenčín)
akryl na dvoch plátnach
2 x (90 x 60 + 90 x 70) cm
2022

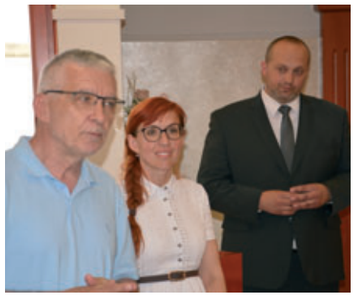

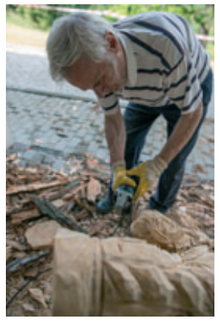

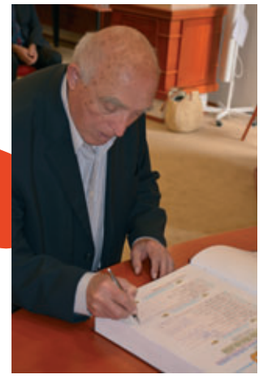

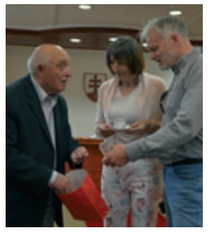

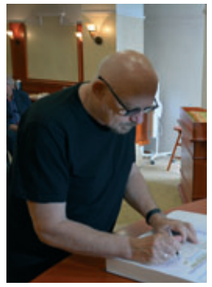

AGAPÉ

(Miro Mališ)

Septem artes liberales
(Sedem slobodných umení)

Trivium: (grammatica, rhetorica, dialectica)
Quadrivium: (arithmetica, geometria, astronomia, musica)

Grammatica

To, čo som napísal, je napísané.
Teraz len hádať, čo to vlastne znamená,
ak nemám prichystané ďalšie zbrane
a nie sú použité ani všetky písmená.

Možno tá tabuľka mohla byť trochu väčšia;
formálne je správna, vrátane obsahu.
Smútočné oznámenie. Strohé a v troch rečiach.
Ostatné súvislosti v tichu abstrahuj.

Ťažko sa kľučkuje v bludisku pravidiel
tvorených nápadmi obskúrnych elít.
Každý o nich počul, nik ich však nevidel.
Kto je dnes zbabelý, bude raz smelý?

A tak sa konečne naozaj spoznáme:
slávnostne vpísaní v proskripčnom zozname.

Dialectica

Život je (zatiaľ) stále nepovinne povinný
a k bežnej spokojnosti toľko hádam stačí:
cítiť sa slobodnejší ako ihla vakcíny,
nehľadať hrozno v tŕní a figy na bodľačí.

Vhodné je vedieť rozlišovať dobré od zlého,
veď žiadny potok nemôže tiecť bez brehov.
Mať v sebe šíry obzor a nie výbeh pre psa.
Je ešte povolená aspoň malá skepsa?

Držia sa toho aj slovutní alchymisti,
a investujú do nej ako do zlata:
pravda sa nedá kúpiť, ani ohmatať.
Môže sa iba prijať *(Corpus Christi)*.

A každé božie ráno začínať v duchu logiky,
kde nie je „nie“ a áno „áno“. Od alfy, od piky.

MIRO MALIŠ

Rhetorica

Keď nám z úst vychádzajú nielen vľúdne slová,
keď žiadne z nich sa naspäť nevráti,
aj malé prerieknutie sa len ťažko schová
za nemotorne použité citáty.

Na cestách za poznaním šírme pamflety –
pevnina sa už blíži: *hic Rhodus, hic salta!*
Keby tu stála stena, tak sme pevne opretí...
ale keď už nie sú tehly, čo potom spojí malta?

A tak len váhame, ako to hlásať z bemy;
na tejto stanici sú samí hluchonemí.
V zálohe máme ešte atrakciu. Akú-takú:
celkom riskantný výstup. Z idúceho vlaku.

Ak pôjde príliš rýchlo, určite sa vykoľají.
Smrť je len niečo ako život v inotaji.

Arithmetica

Akoby bez nadšenia sa im poddáme:
vzájomným pomerom a postupnostiam čísel.
Priebežne testujeme, čo má ešte zmysel;
či vymenený pešiak môže snívať o dáme.

Na ľavú stranu tejto čudnej nerovnice
vyčleňme všetko, čo je väčšie ako nula.
Ak teraz nastavíme druhé líce,
nula sa trochu nabok odkotúľa.

Nadobro skoncujeme s každou útrapou,
(už začínajú oddeľovať ovce od capov).
Stále však niekto v kúte zlostne mľaská.

Položí na stôl ďalšiu fľašu – do páru
a podčiarkne to zradné *summa summarum*.
V konečnom dôsledku sa počíta len láska.

TEODOR BUZU: Trivium, 90 x 80 cm, akryl na plátne, 2022

Geometria

Pokúsme sa načrtnúť kvadratúru kruhu.
Len zistíme, že sa nám to nedarí,
že z týchto farieb nezložíme dúhu
a letnú búrku neschováme v pohári.

Je iba jeden pravý uhol, nad ním prepona.
Všetko, čo teraz urobia, je v zmysle zákona:
skúšajú nás rozdeliť pozdĺžne aj priečne.
Sme ako rovnobežky v blízkom nekonečne.

Alebo poludníky všetkých pásiem zeme,
čo sa vždy stretnú v tmavom chlade pólov.
Frázy sú nadbytočné, bez nich prežijeme,
ak je to v dobrej zhode s jeho Vôľou.

Aj keď nič nevidíme, ide za nami,
prstom prach premieša s čistými slinami.

Astronomia

Je možno správne z hustých stránok almanachu
predvídať polohu nejakej planéty.
Každý však tomu neprichádza na chuť
a pohľad hore bude preňho zastretý.

No občas aj tak príde, spadne ako z mesiaca
úlomok vyhasnutej hviezdy.
So šťastím bude ešte živá, žiariaca.
No stáva sa to zriedka. Nie vždy.

Len vtedy neomylne ukazuje cestu,
keď stmavne, vnoríme sa do incestu:
vlny sa vzdúvajú a ku dnu idú lode.

A miesto, kde je Panna, Perzeus či Labuť,
určíme pomocou nepresného astrolábu.
Nie je už žiadna iná hviezda na východe.

Musica

Niekde som počul, že hudba je vraj večná
a to, čo precítime, je zapísané mimo nôt.
Je božská pauza, čo v tichu nekonečna
premieňa každý aplauz na bonmot.

Hudba je neustály mnohoročný *tinnitus*,
obsadí všetky frekvencie, celý obsah hlavy.
A keď si nechtiac zabuchneme dvere do bytu,
pomaly otvára, kým srdce neopraví.

Hudba je vrytá v srdci, ako pravda vo víne.
Ale ak zodvihneme odhodenú flautu bohyne,
ideme na trh s kožou Marsyasa.

A keď to vyjde – ako s Mozartom či Zipolim,
svet práve dospel k celistvosti. Nič nie je napoly.
A znie len hudba, čo sa volá krása.

MIKROMALIŠ

VLAD VAKOV: Dialóg, akryl a olej na plátne, 70 x 50 cm, 2022

(**Zuzana Cascino**)

KOREKCIA

V kaplnke na rázcestí
visel bezruký
Kristus.
Kým mu ruky
vo mne dorastú,
v prítmí zapálim
zápalku.
Plamene mi
pripomínajú
milovanie.
Vášeň ako prikázanie:
Do tla zhorieť.
A potom
ma znova nakreslíš
uhlíkom do snehu.
Aj s chybami,
aby sa stvoriteľ
mohol obetovať.
Toto je môj
posledný život
a čas je taký
horľavý.

On má srdce z hliny.
Ona telo z vody.
A Boh svojimi rukami
hnetie ich osudy,
až kým sa šťavy
životov
nespoja v jednom toku
mohutnej rieky.
Aj horkosť čistoty
dáva chuť
tejto Manne
priezračných riek,
čo nás sýti
dovtedy,
kým to miesto nenájdeme.

ANJEL

Môj anjel odišiel.
Iba zašepkal:
Už ma netreba.
Zatvoril za sebou dvere
a zostal za nimi
opretý krídlami
o dosky, čo si pamätajú
krehkosť nočných motýľov.

ZUZANA CASCINO

STEBLO

Naučil si ma pískať
na steble trávy.
Vložiť ho medzi dlane.
Natiahnuť medzi prstami.
Fúknem a pískne
ako srnka v kríkoch,
čo plače bez mamy.
Pískaj, nech nie si sám.
Odkedy ležíš tráve pri koreňoch,
na druhom konci stebla,
už nepískam.

MIESTO

Niekde pod nebom
je zvláštne miesto,
kde sa stretávajú ľudia,
čo túžia po splynutí
vo veršoch zeme a mora.

Počúvam jeho dych,
on cíti moju vôňu,
každý na opačnej strane
mlčania.
Myšlienky,
vyplašené nejakou
smutnou náhodou,
čo sa nám oprela do konárov,
krúžia tak blízko
ako dovolia
sľuby čistoty.
Poznám horkosť oblakov,
ktorým nič nebráni
slobodne v nás plynúť.
Nechaj mi v dlani aspoň
jediné zelené pierko,
aby som verila,
že raz vojdeš so súmrakom
a prinesieš mi
prvé slovo
nášho rozhrešenia.

Chlieb náš každodenný daj nám dnes..., tlač na plátno (detail), 70 x 110 cm, 2022

FRANTIŠEK TURCSÁNYI: Skalka, akryl na plátne, 70 x 90 cm, 2022

Môj malý anjel
na rozkvitnutom cintoríne...
svetlo mu prší
do pokojného spánku
drží sa kríža
ako pútnik svojej palice
na prstoch ráta
koľko večnosti
nám zostáva
kým sa znovu stretneme...
... už iba párkrát sa vyspím
a príde mama...

PÚTNIKOVI ZO SKALKY

Čiernobiely pútnik
v nakreslenom svete.
Farby mu kvitnú pod nohami,
ticho a veselo ako modlitba.
Mieša ich naslepo.
Potom položí
svoju ruku
na moje rameno.
Zostane mi
odtlačok jeho ciest
v spomienkach pokožky.
Aj hlina a drevo
pod jeho rukami začínajú myslieť.
Cesta je dlhá,
vziať si smie len to, čo je večné.
No ešte stále necvrnkol
poslednú guľôčku
do vydlabanej jamky.
Je bezodná,
tak ako jeho vrecká,
odkiaľ vždy znovu
vytiahne hlinený zázrak.
Položí ho na zem,
pokorne pokľakne
do prachu cesty,
spojí dva prsty
a cvrnk.
Občas štrajchne
o inú guľočku.
Občas padne do jamky.
Občas sa úplne stratí.
Víťaz berie všetko,
pútnikovi sa zvečerieva k návratu.

KRAJINA

Nad krajinou znie hudba.
Niekto hrá v okne pod strechou
na klavíri.
Psy v diaľke štekajú.
Deti spia.
Keď zazvoní večer,
bojisko je na dostrel,
smrť v priamom prenose
medzi reklamou a predpoveďou počasia,
pričasto sa opakuje.
Bezmocnosť nie je nevyhnutná.
Napíšem báseň
a stvorím v nej svet,
v ktorom sa nikto nebojí.
Skomponujem vesmír
ako sonátu o budúcnosti.
Tichej ako sen o nebi.
Do melódie mi, žiaľ,
neustále udiera zvon sveta.
Klavír doznel.
Okno zatvorili.
Už zvoní iba čas,
odmeriava ticho,
v ktorom je všetko počuť.

ZUZANA CASTINO

TÚLAVÁ

Keď muži pršia
z jasného teba,
stáva sa zo mňa
túlavé ja.

Zastavím sa na okamih
doma.
Obliecť si bodkovaný pršiplášť.
Odpustiť tomu prvému,
aby ten posledný mohol
pokojne plynúť v oblakoch.
Bubliny na kalužiach veštia
vytrvalý dážď.
Bubnuje do pohárikov
zabudnutých na záhradnom stole,
do ktorých si každý večer líhaš.
Zakryješ sa zabudnutím,
pod hlavu položíš
našuchorené ticho.
Sedím v daždi. Čakám,
kým sa uzdraví sklo na dverách
a cez našu záhradu
začnú zasa premávať vlaky.

SAMO JURIŠ: Cesta sv. Svorada, umelý kameň, bronzová fólia, kovová reťaz, výška: 26 cm, 2022

Začiatok putovania Samuela Juriša zo Skalky pri Trenčíne do Nitry.
7. júna ·

Po 13 hodinách prestalo pršať, osušil som veci na Chate pod Inovcom a znova sa vydávam na cestu... • 8. júna

Modrová. • 9. júna

Neprestávajúca búrka ma zastavila v Radošine. Zajtra sa snáď to počasie umúdri, tri dni kráčam v minibazénoch veľkosti 45.
9. júna

Od Starej Lehoty cez Kostolný vrch, sedlo pod Marhátom a ďalej až k rotunde sv. Juraja nad Nitrianskou Blatnicou... Skončil som v Radošine, nakoľko sa už ďalej v tej búrke nedalo kráčať... • 9. júna

Používateľ
Samuel Juriš
vytvoril skupinu
Priatelia
Cesty sv. Svorada
(6. júna o 23:19)

•

„Cesta sv. Svorada"
je projektom, ktorý vznikol v rámci sympózia Ora et Ars 2022. Prepája pútne miesto na Skalke pri Trenčíne s katedrálou sv. Emeráma v Nitre, v ktorom sú uložené relikvie sv. Svorada.

•

(6. júna o 23:34)
„Turista cestuje, aby sa bavil... Pútnik putuje, aby sa zmenil."
Môj obľúbený výrok českého geológa a filozofa Václava Cílka vystihuje povahu tejto skupiny.

•

Poznámka:
Dvojstrana je ilustrovaná mapkou s vyznačenou trasou putovania Samuela Juriša a jeho fotografiami, ktoré nafotil počas svojej pútnickej cesty zo Skalky do Nitry. Sprievodné texty pri fotografiách a báseň sú prevzaté z jeho FB stránky:
facebook.com/samuel.juris
„Priatelia Cesty sv. Svorada."

•

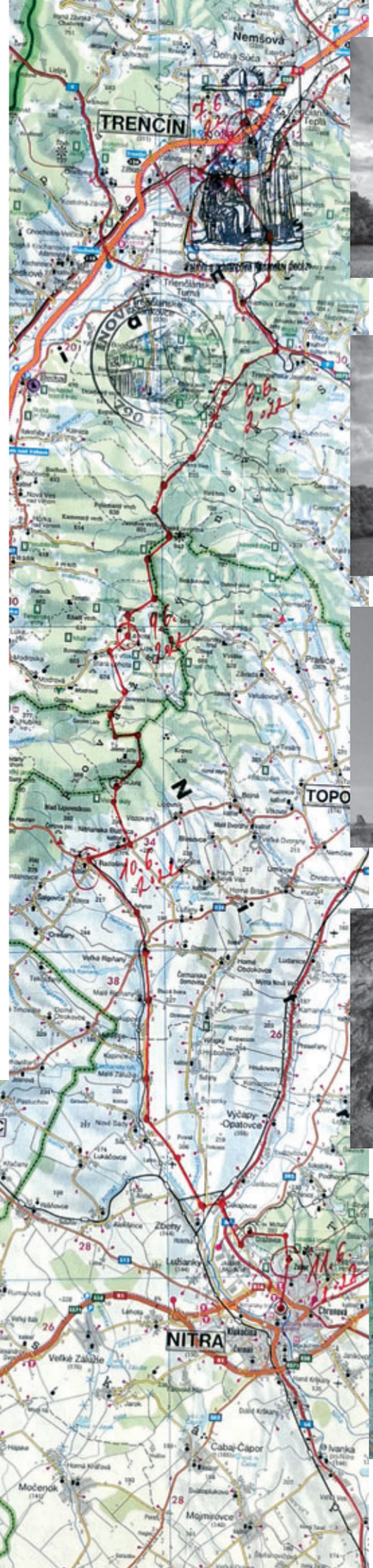

Od Panskej Javoriny až po Bezovec, prakticky stále v daždi. Ale nádherne sa dýcha. • 9. júna ·

Tak... dve miesta, dve jaskyne prepojené cestou. Jaskyňa sv. Svorada na Zobore. • 10. júna ·

10. júna ·

Práve som dorazil ku Kostolu sv. Archanjela Michaela v Dražovciach... Potom už len zbehnem k Jaskyni sv. Svorada a tam niekde v lese opäť prespím. • 10. júna ·

PRAVDA
Moja socha?
Každý krok vtlačený do blata ciest...
Tri oriešky
zanechané na mieste odpočinku...

CESTA
V tom monotónnom zvuku krokov
je cítiť večnosť...

ŽIVOT
Moja duša sa potuluje medzi
pláňami Tibetu,
púšťou Izraela
a mexickými kaňonmi...
Líham si k odpočinku pod hviezdnym
nebom Compostely.
A kávu?
Pijem v Ríme...

Katedrála sv. Emeráma – – Nitriansky hrad. • 10. júna ·

Ukážky zo zápisníka, ktorý vznikal počas putovania Samuela Juriša zo Skalky pri Trenčíne do Nitry.

(Teofil Klas)

Epištola Jánovi Košiarovi

Janko môj,

ďakujem Ti, že si ma vyprovokoval k reakcii, keď si mi venoval svoju nadovšetko pozoruhodnú knihu *Mojich prvých 60 rokov* (Post Scriptum 2020, 352 s.). Myslel som si, že sa už nebudem podstatným spôsobom vyslovovať k veciam spred štvrťstoročia, lebo som si dostatočne prežil a zažil svoje a už by som si rád dožil dni v relatívnom pokoji. Ibaže mi to nedá. Naozaj sa Ti podarilo rozprúdiť vo mne spomienky, ktoré by sa vari predsa len mali stať vlastníctvom všeobecného slovenského kresťanského (katolíckeho) povedomia. Ak mi o niečo v spirituálnom zmysle išlo pred onými rokmi, tak mi o to ide aj naďalej, ba azda čoraz väčšmi, veď sa cítim pred bránami večnosti.

NIČ NIE JE ČUDNEJŠIE

ako to, že nám všetkým (vari vospolok) ide o *Katolícke noviny* a zápasíme každý svojím spôsobom práve o ne. Čo je v tom? Za tým? Duša slovenského katolíckeho národa? Ktorému stále hádžu polienka pod nohy? A spôsobom neraz veľmi zákerným? A že si pritom vlastne neuvedomujeme, že nesmierne veľa z toho negatívneho si spôsobujeme chtiac-nechtiac sami? Sami seba upodozrievajúc, napádajúc, dehonestujúc a znemožňujúc? Navyše vo vlastných očiach?

Diabol je stále pri sile a obalamucuje nás výhľadom mocenských ambícií a prísľubov, lebo vie, že čím väčšmi sa budeme medzi sebou hašteriť, nedôverujúc nik nikomu, tým lepšie ovládne svoje útočisko v Európe a vo svete a tým beznádejnejšie sa ocitneme v priepadlisku dejín. Pritom sv. Ján Pavol II. nás vyzýva byť svätým príkladom... Ó, Bože! –

Nie som ďaleko od témy, keď si pripomínam, že sa mi svojho času ako šéfredaktorovi *KN* intuitívne zverila jedna dobrá administratívna duša, vtedy mladá osoba, v Trnave v kuloároch – totiž na chodbe – Spolku svätého Vojtecha s pochybnosťou (reprodukujem podľa zmyslu výroku): „Veď v tom Spolku tuším bašuje diabol." Malo to byť asi varovanie Ducha.

Ono to všetko, ten diabolský boj o *Katolícke noviny* a o dušu slovenského kresťana katolíka, sa začalo vlastne, keď prišiel na našu slovenskú scénu liberalizmus, v časoch prvého Česko-Slovenska (a či vtedy úradne Československa). V čase, keď *Katolícke noviny* nevychádzali. V čase ich dvadsaťročného historického hiátu. Ak niekto z našich najstarších prichodí s predstavou, že ho odjakživa sprevádzali *Katolícke noviny*, má pamäťovú medzeru, skrátka nepamätá si. To by som (azda) vyčítal (dobromyseľne) aj vysokodôstojnému a veľactenému pánu kardinálovi Jozefovi Tomkovi, ktorý sa takou myšlienkou prezentoval v Bratislave pri stošesťdesiatročnici tohto periodika. Pán kardinál mal iba šestnásť rokov, keď začali vychádzať po onom ominóznom dvadsaťročí obnovené *Katolícke noviny*. Ale predstava o kontinuite môže byť v mysli nanajvýš reálna, veď Duch vanie, kam chce...

Nové, obnovené vychádzanie celoslovenského katolíckeho týždenníka umožnili až nové politické pomery, vznik *prvej Slovenskej republiky*. A o jeho vychádzanie od roku 1940 sa zaslúžila legálna *Katolícka akcia* pod vedením pomocného (vtedy sa hovorilo svätiaceho) biskupa Michala Buzalku. A prvým ich šéfredaktorom sa stal môj otec Jozef Zavarský, vtedy 24-ročný novinár, ktorý vyšiel víťazne z vtedajšieho čohosi ako súbehu, pretože predložil najlepšiu koncepciu čísla (dnes by sme povedali projekt!).

Noviny začali vychádzať v novembri roka 1940, skrátka v tom čase, *keď som sa narodil*. Od začiatku držali vatikánsku líniu z cirkevnopolitického hľadiska a povzbudzovalo ich k tomu osobitné požehnanie Svätého Otca Pia XII. z 18. decembra 1940. Ešte i to, že sa začali od počiatku tlačiť v tzv. stredoeurópskom novinovom formáte (normálne novinovom, ale nie megalomanskom, v akom sa tlačila napríklad sovietska komunistická Pravda), sa snúbilo s prekvapením. Keď vraj pán biskup uvidel prvé číslo z rotačky v tlačiarni Slováka (na vtedajšej Triede kráľa Alexandra, dnešnej Jesenského ulici v Bratislave), začudoval sa nad formátom, ale dal si vysvetliť, že noviny majú byť predsa „všeobecným celoslovenským týždenníkom", a nie nejakým „diecéznym obežníkom" (pripúšťam – lebo mám informáciu iba z ústneho podania –, že tu zazneli iné slová, ale zaručene boli adekvátne). Nasledujúci politický vývoj – pravdaže, až oveľa neskorší, hoci zdanlivo po desaťročiach priaznivý – nežičil „formátu", pravdepodobne bolo treba sa uzemniť na roveň diecéznych periodík krajín spoza západných hraníc a už vôbec nie vyčnievať „nad horizont". Bohužiaľ!

SLÁVNOSTNÁ OBRAZOVÁ LISTINA S POŽEHNANÍM SVÄTÉHO OTCA PIA XII.

(iniciácia vyšla z redakcie *Katolíckych novín* v Bratislave a o realizáciu sa zaslúžil vyslanec Slovenskej republiky vo Vatikáne Karol Sidor) bola publikovaná na prvej strane *Katolíckych novín* hneď po Novom roku 1941. Otec ju dal zarámovať a v tej podobe ju preniesol celým svojím strastiplným životom – aj cez politickú evakuáciu v Rakúsku so slovenskou vládou začiatkom roka 1945, aj cez peripetie ustavičného sťahovania sa, keď „dobrovoľne prešiel do výroby", aj so sklonením sa pred pomermi v rámci neslávnej Akcie B, čiže vysťahovania z Bratislavy do „zapadákova".

Tú listinu, vyhotovenú na tvrdom kartóne, pripomínam si vždy ako dekrét, veď oným pápežským požehnaním sa oceňoval a schvaľoval prvotný úmysel zakladateľov a tvorcov obnovených *Katolíckych novín*.

Na ňu a následne na poznámky k obnoveniu *Katolíckych novín*, ktoré bol môj otec napísal svojho času kanonikovi Alojzovi Martincovi, v konkrétnom období šéfredaktorovi *Katolíckych novín*, viaže sa z hľadiska histórie podstatne udelenie osobitného požehnania pápeža Benedikta XVI. roku 2006 mne a mojej rodine v súvislosti s kauzou blahorečenia biskupa Michala Buzalku (postulátor Peter Slepčan). Ocenenie Svätého Otca Benedikta XVI. mám úctivo zarámované na stene a často mi pripomína práve udalosti oných minulých rokov. Moja mama, keď otec 67-ročný umrel (1983), mi obraz s požehnaním Pia XII. zverila a po prelome roka 1989 sa vyslovila, že už by sa mohol vrátiť slovenským cirkevným inštitúciám. Neurobil som podľa jej predstavy, zaotáľal som. A otáľam doteraz, lebo stále nie som si istý, či už konečne nastal ten príhodný čas, aby sa taký *klenot, ktorého historická cena je pre nás Slovákov nevyčísliteľná*, mohol zveriť do ktovieako (ne)zodpovedných rúk. Ale mám ho stále na stene vo svojej pracovni, každý deň naň pozerám a čerpám i z neho vnútornú silu. Ibaže som už osemdesiatnik, a neviem, kto sa takéhoto odkazu dôstojne ujme.

Toto – s tým obrazovým dekrétom – je niečo priveľmi osobné a zverujem Ti to (ak to tak môžem povedať) pod pečaťou čohosi ako spovedného tajomstva. Nerád by som totiž vydal niečo takej podstatnej hodnoty pre slovenský katolicizmus do ne(v)hodných rúk. Reprodukciu toho požehnania aj s portrétom pápeža Pia XII. som svojho času dokonca aj uverejnil (v Kultúre), ale nevyvolalo to, ako viem, nijaké relevantné ohlasy.

LEŽ POĎME ĎALEJ

Bolo to v mojich génoch? Bolo to v mojom krstnom poslaní? Neviem, ibaže vždy som mal nejakým spôsobom blízko ku *Katolíckym novinám*. Čo mám povedať? Keď mi otec po známosti našiel roku 1957 možnosť „brigádovať" cez letné prázdniny v redakcii *Katolíckych novín* v Bratislave, nemal som ani najmenšie pochybnosti o tom, že je to to najlepšie, čo ma mohlo postihnúť. Orientoval som sa už totiž (azda mimovoľne) podľa otca, a tak to asi malo byť. Vtedy sa na strednej škole vyžadovala „letná brigádnická prax", ak som mal úspešne pokračovať v ďalšom, tentoraz už maturitnom ročníku. V mojom konkrétnom prípade išlo o praxovanie v redakčnej práci. V tej som mal z otcových naučení isté redaktorské a typografické základy (nepadne jablko ďaleko od stromu).

Boli to za celý môj život najkrajšie letné prázdniny. Ani to, čo som predtým zažil ako dieťa bezstarostne na viac-menej pravidelných prázdninách „u babky", lepšie povedané u maminej rodiny v Abraháme (neskoršom pôsobisku Svetloslava Veigla), neprekryje svojou slnečnou gloriolou to, čo sa mi dodnes pripomína v pocitoch ustavičnej, hoci nenútenej aktivity z pomocnej a elévsky redakčnej práce na vtedajšom pracovisku *Katolíckych novín*, pokiaľ ide o poznávanie zmyslu života. Všetko tu malo svoje pravé miesto – aj povinnosť limitovaná aktualitami a termínmi, zvládaná s bezproblémovou pohodou, aj ležérne vypĺňanie „vyčkávacieho času" pánov redaktorov žolíkom, aj slávnostné chvíle, ktorými ma vlastne obdarúval každý deň (išlo o povinné pochôdzky do tlačiarne a zinkografie, o možnosť redakčne spracúvať správičky zo zahraničnej katolíckej tlače, ale najmä o pozorovanie návštev osobností zvonka v redakcii).

Táto moja letná aktivita mala, isteže, svoje pozitíva i negatíva. Tým pozitívnym bolo to, že som sa osobne zblížil s katolíckymi osobnosťami redaktorov Andreja Brázdu, autora románu *Vzbúrenec* a meditácií *Korunovaná* (neskoršieho emigranta, šéfredaktora *Kanadského Slováka* Mariána Jankovského), a Celestína Antona Radványiho, vynikajúceho novinára a spisovateľa, tvorcu prvej národnej encyklopédie osobností *Slovenská krv* (na tú nedal dopustiť historik Ján Tibenský), autora historických románov a libreta chýrnej operety *Pod cudzou vlajkou*. Obaja boli osobnými priateľmi môjho otca. Ako to negatívne sa ukázalo naopak to, že som sa práve pre toto svoje pôsobenie v *Katolíckych novinách* nedostal na vysokoškolské štúdium.

[Úryvok]

Osobné požehnanie pápeža Pia XII. Katolíckym novinám z 18. decembra 1940 s jeho vlastnoručným podpisom, ako ho uverejnili Katolícke noviny 3. januára 1941.

Slovenský preklad: ***Všetkým dopisovateľom, podporovateľom, čitateľom týždenníka** **Katolícke noviny** **ochotne a s láskou žehnáme, želajúc si, aby tento časopis v neochvejnom zastávaní záujmov katolíckeho náboženstva k doterajším zásluhám získal si nové a ešte skvelejšie. – Z Vatikánskeho sídla 18. decembra 1940 pápež Pius XII.***

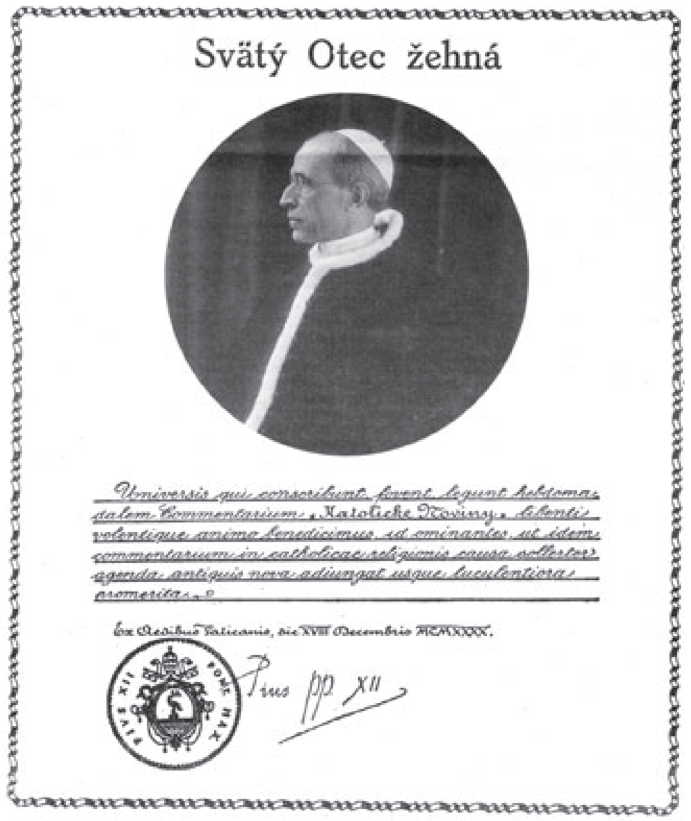
Svätý Otec žehná

Rudolf Dobiáš

básnik a spisovateľ, koordinátor literárnej sekcie

narodený/born 29. 9. 1934 v Dobrej pri Trenčíne
adresa/address Trenčianska Teplá-Dobrá
email kontakt/contact dobiasrudo@gmail.com
web prezentácia/presentation
www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/rudolf-dobias

Małgorzata Mizia

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 2. 1952 v Krakove v Poľsku
adresa/address 30-864 Kraków, ul. Ks. Prałata M. Łaczka 67, Poľsko
email kontakt/contact mizia.malgorzata@gmail.com
mobil kontakt/contact + 48 604 068 101
web prezentácia/presentation www.malgorzat1.wix.com/malgorzatamizia

Eugeniusz Molski

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 7. 1942 v Bagienici v Poľsku
adresa/address ul. Bocheńska 4, 32-720 Nowy Wiśnicz, Poľsko
email kontakt/contact rm@list.pl
web prezentácia/presentation Google – heslo: Eugeniusz Molski

Erik Ondrejička

básnik – literárna sekcia

narodený/born 1. 5. 1964 v Bratislave
adresa/address Čapkova 1, Bratislava
email kontakt/contact erik.ondrejicka@gmail.com
web prezentácia/presentation www.litcentrum.sk/autor/erik-ondrejicka, Wikipédia

Teofil Klas

básnik a prekladateľ – literárna sekcia

narodený/born 12. 11. 1940 v Trnave
adresa/address Donnerova 11, 841 04 Bratislava
email kontakt/contact j_zavarsky@chello.sk
mobil kontakt/contact + 421 904 89 02 88
web prezentácia/presentation
https://sk.wikipedia.org/wiki/Teofil_Klas • https://www.litcentrum.sk/autor/teofil-klas

Teodor Buzu

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 3. 5. 1960 v Drasliceni v Moldavsku
adresa/address Kostnická 158, 390 01 Tábor, Česká republika
email kontakt/contact teodor.buzu.art@gmail.com
mobil kontakt/contact + 420 775 199 915
web prezentácia/presentation www.teodorbuzu.com

Martin Augustín

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 25. 11. 1968 v Bratislave
adresa/address Bratislava
email kontakt/contact vena@nextra.sk
mobil kontakt/contact + 421 905 542 777
web prezentácia/presentation augustinmartin.com

Vladimír Morávek

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 4. 1. 1949 v Štefanove
adresa/address Bratislava
email kontakt/contact moravkova@stonline.sk
mobil kontakt/contact + 421 905 933 059, + 421 904 289 616
web prezentácia/presentation www.umeleckediela.sk, www.rezbarstvo.sk

Eva Harmadyová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 29. 3. 1962 v Trenčíne
adresa/address Obrancov mieru 3, 915 01 Nové Mesto nad Váhom
email kontakt/contact eva.harmady@gmail.com
mobil kontakt/contact + 421 905 826493
web prezentácia/presentation: www.evaharmady.com

František Turcsányi

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 8. 6. 1953 v Košiciach
adresa/address Hniezdne
email kontakt/contact fetutwo@gmail.com
mobil kontakt/contact + 421 905 251 167
web prezentácia/presentation www.turcsanyi.sk

Miro Mališ

básnik – literárna sekcia

narodený/born 17. 12. 1963 v Žiari nad Hronom
adresa/address Mierová 72, 821 05 Bratislava
email kontakt/contact miromalis4@gmail.com
web prezentácia/presentation Google – heslo: Miro Mališ

Vlad Vakov

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 4. 11. 1986 v Považskej Bystrici.
adresa/address Považská Bystrica
mobil kontakt/contact + 421 911 138 821
email kontakt/contact vladimir.vakov@centrum.sk
web prezentácia/presentation https://www.facebook.com/vladimir.vakov.5

Zuzana Cascino

poetka – literárna sekcia

narodená/born 7. 1. 1976 v Ilave
adresa/address Trenčín
email kontakt/contact komzuz1@gmail.com
mobil kontakt/contact + 421 905 951 608
web prezentácia/presentation www.facebook.com/zuzana.komendova.12/about

Samuel Juriš

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 6. 1976 vo Vranove nad Topľou
adresa/address Trenčín
email kontakt/contact samuel.juris@gmail.com
mobil kontakt/contact + 421 915 654 500
web prezentácia/presentation facebook.com/samuel.juris

Marián Kvasnička

historik a znalec umenia, kurátor sympózia

narodený/born 12. 7. 1955 v Trenčíne
adresa/address Trenčín
email kontakt/contact kvasnicka@stonline.sk
web prezentácia/presentation Google – heslo: Marián Kvasnička

Jozef Vydrnák

výtvarník, koordinátor výtvarnej sekcie

narodený/born 27. 3. 1961 v Trenčíne
adresa/address Centrum I – 35/82/11, 018 41 Dubnica nad Váhom
mobil kontakt/contact + 421 905 960 276
email kontakt/contact jovyart@gmail.com
web prezentácia/presentation www.vydrnak.com, www.krestum.sk/author/vydrnak/

HOSTITELIA SYMPÓZIA

vdp. Mgr. Štefan Bučo

Rektor Svätyne sv. Andreja-Svorada a Beňadika na Skalke pri Trenčíne, správca Rímskokatolíckej farnosti Skalka nad Váhom

vdp. Mgr. Dušan Berta

výpomocný duchovný Rímskokatolíckej farnosti Skalka nad Váhom

brat Anton Solčiansky

výpomocný duchovný Rímskokatolíckej farnosti Skalka nad Váhom

NÁVŠTEVA V ATELIÉRI SECHÁRA JÁNA HUBINSKÉHO

SLÁVNOSTNÉ UKONČENIE SYMPÓZIA „1"

RESUMÉ:

(Resumé)

Medzinárodné sympózium **ORA ET ARS** si v tomto kalendárnom roku – po čase pandemickej výluky – na svoje konto pripísalo úspešný **15. ročník**. Nadviazalo tak na úctyhodnú tradíciu podporiť význam starobylého pútnického a kultúrno-duchovného centra na Skalke pri Trenčíne. A to nielen v zmysle úzko religióznom, ale aj – a najmä – umeleckom, výtvarnom a literárnom. Týždenný maratón tvorby v benediktínskom kláštore s jaskyňou a v pútnickom dome pri diecéznej svätyni, ktorý sa pracovne zmenil na akýsi provizórny ateliér, absolvovalo **desať výtvarných umelcov a päť spisovateľov – básnikov**. Tohoročná dramaturgia bola koncipovaná tak, aby sa priestor pre tvorbu ušiel nielen domácim autorom z celého Slovenska, vrátane domáceho trenčianskeho regiónu, ale aj zo spriateleného Poľska, Moldavska a Čiech.

Ako už býva nepísaným pravidlom, v tomto významnom kultúrnom a duchovnom podujatí sa snažíme **priblížovať tie priestory obrazovej a verbálnej imaginácie, ktoré programovo presahujú očakávania ľudovej zbožnosti v jej poklesnutých estetických formách**. Je to mimoriadne dôležité, nakoľko pútnické miesta zásadného významu (a Skalka takým miestom je) nielen počas letných mesiacov koncentrujú ohromný počet návštevníkov, pútnikov, turistov. Aj keď najčastejšie prichádzajú s ozajstnou vierou alebo silným hľadaním, zvyčajne prichádzajú aj s mnohými predsudkami. Zvlášť ak ide o umenie. A práve túto bariéru či hranicu sa snažíme posúvať smerom k väčšej tolerancii – nie však na úkor poctivosti hľadania a formulovania nových odpovedí na staré (ba starodávne) otázky.

Poľsko v tomto roku zastupoval **Eugeniusz Molski**, ktorého veľmi zaujala stará freska, odhalená archeologickým prieskumom v kláštornej kaplnke. Prinútila ho hľadať ešte skryté za už objaveným v historickej tradícii umeleckých slohov od antiky, stredoveku až po modernu. Kolážovým spôsobom prepojil moderný obrazový tvar s ikonopisným byzantským vyžarovaním. Jeho kolegyňa, profesorka **Małgorzata Mizia**, vo svojom umeleckom programe prepája stavebnosť architektúry s obrazovou monumentalitou a výraznou expresivitou skoro až hmotného typu (nech ide o vedutu hradu alebo o prízračné podobizne pustovníkov sv. Svorada a sv. Beňadika).

Charizmatický moldavský bohatier a vášnivý ctiteľ farby a hudby **Teodor Buzu**, ktorý sa domestikoval v Českej republike, vniesol do nášho súboru akúsi nočnú optiku (vyvolanú čarokrásnou a tajomnou prírodou pod Skalkou), ktorá trochu kontrastuje s jeho bujarejšími akvarelmi a maľbami na hodváb, no nestráca vnútornú pulzáciu muzikálneho prístupu k maľbe.

Viaceří umelci pracujú s konceptom imaginácie, ktorá len parciálne využíva objektívne viditeľnú matériu (sme napokon na mieste duchovnej koncentrácie). Tak **František Turcsányi** pred prázdnym plátnom nikdy nemá vopred daný plán, no jeho optické „náhody“ napokon vždy vyznejú ako program. Ja ho nazývam slovami Mikuláša Kusánskeho „učenou nevedomosťou“. Z iného konca pristupuje k obrazovej realite **Vlad Vakov**, maliar a básnik v jednej osobe. Pod vplyvom tichého konštruktívneho lyrizmu a torzovitého kolorizmu svojich učiteľov objavuje svoje vlastné priestory v priestoroch, využívajúc pri tom klasickú perspektívu v neklasickom posune.

Vytrvalé objavovanie ženského elementu v mužskej duši (anima, Carl Jung) a jeho materializácia v podobe nehlučnej vznešenosti a staromajstrovskej kreácie so silným nábojom výtvarného poetizmu a snenia predstavujú madony ako univerzálny symbol feminity a materstva v maľbe a grafike **Martina Augustína**.

Objavnou cestou ide aj **Jozef Vydrnák**, ktorý sa snaží stále hlbšie rozpracovávať svoj koncept holistickej, celostnej obrazovej vízie, ktorá pracuje so všetkými súvisiacimi vnemami a fabulačnými linkami. Navyše do svojich terajších obrazov (proroci Eliáš, Mojžiš, Obrátenie sv. Ignáca) neraz vkladá aj písmo ako silný výtvarný prvok, najmä vo význame mena (typografiky). Delenie kompozície na jednotlivé dejové výseky v spojení s literami utvára čosi ako sakrálny komiks.

Sochársku časť sympózia v tomto roku reprezentuje **Vladimír Morávek**, ktorý nadväzuje na starobylú rezbársku tradíciu nášho zemepisného a kultúrneho priestoru. Svoje materiály (teda kmene stromov) hľadá na posvätných miestach Skalky. Najskôr im dlho a s pokorou načúva, aby si sami požiadali o zakliaty tvar. A potom citlivým dotykom dláta uberá z hmoty lipového kmeňa, aby k svojej modlitbe a práci pridal raz našu patrónku alebo madonu s dieťaťom.

Evka Harmadyová našla svoje sochárske, medailérske a reliéfne médium v kovových materiáloch, čo je pre našu predstavu ženskej mäkkosti azda až nezvyčajné. No treba povedať, že jej odlievané cínové reliéfy (vrátane sugestívnej hlavy Krista s tŕňovou korunou) paradoxne vyžarujú mimoriadny zmysel pre lyrický kontext, odtlačky reálnych vecí a milosrdné farebné patinovanie, ktoré umocňuje nízky plastický priestor.

Celkom svojsky a objavne svoju umeleckú misiu na sympóziu pojal sochár **Samuel Juriš**. Nielenže z kameňa a bronzu vymodeloval robustnú insígniu sv. Svorada v podobe pôstneho orecha prepásaného asketickou reťazou, ale rozhodol sa počas týždňa peši prejsť a zdokumentovať niekdajšiu cestu našich pútnikov do Nitry (napriek veľkej vzdialenosti, mimoriadne nepriaznivému počasiu, nebezpečenstvu a diskomfortu noci pod širákom neba či divokých lesov).

V tomto výtvarnom, obrazovom, grafickom, typografickom, rezbárskom a plastickom prostredí viac ako kulisu tvorili aj slovutní majstri poetického pera, starých i nových foriem poetiky, najmä však silnej imaginácie, ktorá vyrastá buď z tradičnejšieho veršového substrátu (**Rudolf Dobiáš, Teofil Klas, Zuzana Cascino**), alebo sa napája hlbšou metaforikou, skrytou za novo čítanými a spájanými slovami, akokoľvek sú v jazykovej konvencii významovo usadené (**Erik Ondrejička, Miroslav Mališ**).

Nazdávame sa – a záujem širšej verejnosti a podporovateľov sympózia to len potvrdzuje – že máme za sebou, použijúc slovník vinárov, naozaj dobrý ročník.

PhDr. Marián Kvasnička

RESUMÉ:

(Resumé)

*The **ORA ET ARS** international symposium scored a successful **15-th one** this calendar year – after pandemic lock-down – following up with a reputable tradition to support the importance of an ancient pilgrim´s, cultural and spiritual centre at Skalka near Trenčín, i.e. not only in a closely religious but also – and first of all – artistic, creative and literary sense. **Ten artists and five writers** – poets passed a week´s marathon of creation in the Benedictine monastery with a cave and in the pilgrim´s house by the diocesan shrine converted to some temporary atelier. Dramaturgy was drawn up so that it provided space for performance not only to national authors from the whole Slovakia, including the local Trenčín region, but also to those from friendly Poland, Moldavia and Bohemia this year.*

*As it used to be an unwritten rule, we have been trying **to elucidate those areas of visual and verbal imagination exceeding expectations of folk religiousness in its decayed aesthetic forms in this important cultural and spiritual event**. It is extremely important as such pilgrim´s places of substantial importance (and the Skalka is such a place) concentrate a huge number of visitors, pilgrims, tourists not only in summer months. Even if they come the most often with a real faith or strong search, they usually also come with many prejudices. Especially if art is of concern. And just this barrier or limit we try to move towards greater tolerance – however, not at the expense of honesty of searching for and forming of new answers to old (even ancient) question.*

***Eugeniusz Molski** represented Poland this year and he was very interested in the old fresco revealed by archaeological investigation in the chapel of the monastery. It forced him to search for the still hidden behind the already discovered in a historical tradition of artistic styles from Classical times, Middle Ages up to Modern times. He interconnected a modern image shape with iconographic Byzantine emissions by a collage way. His college professor **Małgorzata Mizia**, interconnects structuralism of architecture with image monumentality and marked expressivity almost up to a material type (whether a veduta of a castle or a ghostlike portraits of hermits St. Andrew Svorad and St. Benedict is of concern) in her artistic program.*

***Teodor Buzu**, a charismatic Moldavian hero and passionate admirer of colour and music, domesticated in the Czech Republic, brought some night optics (evoked by lovely and mysterious nature at Skalka) contrasting a little bit with his lively aquarelles and silk paintings but not losing internal pulsation of a musical approach to painting into our team.*

*Several artists work with a concept of imagination which uses objectively visible matter only partially (finally, we are in a place of spiritual concentration). So, **František Turcsányi** never has a predefined plan in front of an empty canvas, but his optical "accidents" end up in a program finally. I call him using words by Mikuláš Kusánský "learned illiteracy ". **Vlad Vakov**, painter and poet in a single person, approaches the image reality from another end. Influenced by silent constructive lyrism and torso colourism of his teachers, he discovers his own areas in areas using classical perspective in a non-classical shift.*

*Madonnas as a universal symbol of femineity and maternity in paintings and graphics by **Martin Augustín** represent continuous discovering of a female element in a male soul (anima, Carl Jung) and its materialisation in a form of noiseless nobleness and old master´s creation with a strong charge of artistic poetism and dreaming.*

***Jozef Vydrnák** also follows a revealing voyage trying to elaborate deeper and deeper his concept of holistic, integrated image vision working with all related perceptions and fabulation lines. Moreover, he also inserts characters as a strong artistic component first of all in the meaning of a name into his current paintings (prophets Eliáš, Mozes, Conversion of St. Ignatius) (typographs). Splitting the composition into different story sections in connection with characters creates something like sacral comics.*

***Vladimír Morávek** represents a sculptor´s section of the symposium this year continuing an ancient carving tradition of our geographical and cultural area. He searches for his materials (i.e. tree trunks) in sacred places of Skalka. First, he listens them long and with humility for them to ask for an enchanted shape themselves. And then, he cuts off the mass of a lime tree by a sensitive touch of a chisel to add our patroness or a Madonna with a child to his prayer and work.*

***Evka Harmady** found her sculptor´s, medallist´s and relief medium in metal materials which is perhaps too unusual for our imagination of female softness. It should be added that her cast tin reliefs (including a suggestive head of the Krist with a Crown of Thorns) paradoxically emit an extraordinary sense for lyrical context, imprints of real things and merciful colour patination exponentiating low plastic space.*

***Samuel Juriš**, sculptor, seized his mission in the symposium quite individually and heuristically. Not only he modelled a stone and bronze robust insignia of St. Svorad in a form of a maigre nut belted with an ascetic chain but he also made a decision to walk in a week and document a prior journey of our pilgrims to Nitra (despite a long distance, extremely bad weather, danger and discomfort of sleeping in the open air or wild forest).*

*Renowned masters of a poetic pen, of both old and new poetic forms, first of all of strong imagination either growing out of more traditional verse substrate (**Rudolf Dobiáš, Teofil Klas, Zuzana Cascino**) or being fed by deeper figurativeness hidden behind newly read and connected words how settled meaningfully soever in a language convention (**Erik Ondreička, Miroslav Mališ**) composed more than a facade in this artistic, painting, graphical, typographical, carving, and plastic environment.*

We do not give up – and the interest of a general public and supporters of the symposium only confirms the fact – we are above, using a vintners' dictionary, a really good vintage.

PhDr. Marián Kvasnička

TIRÁŽ:

15. MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA ET ARS – SKALKA 2022
6. – 11. jún 2022
Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne, novopostavený pútnický dom na Malej Skalke

Hlavný organizátor: Mesto Trenčín
Spoluorganizátori:
Trenčiansky samosprávny kraj
Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
Farský úrad Skalka nad Váhom
Občianske združenie T-VIA

Realizačný tím:
PhDr. Katarína Martinková, Mgr. Janka Masárová,
Mgr. Hana Gallová, Mgr. Terézia Niková
Koordinátor sekcie literátov: Rudolf Dobiáš
Koordinátor sekcie výtvarníkov: Jozef Vydrnák
Ideový námet: Mgr. Terézia Niková, Mgr. Hana Gallová
Text preambuly: Jozef Vydrnák, korigoval: Rudolf Dobiáš
Autor názvu sympózia, kurátor podujatia a výstavy po sympóziu:
PhDr. Marián Kvasnička
Logo sympózia, typografické ilustrácie, koncepcia a grafická úprava katalógu: Jozef Vydrnák
Spolupráca na koncepte katalógu: PhDr. Marián Kvasnička,
Gramatické korektúry: Jana Muchová
Fotodokumentácia: Štefan Kačena
Do katalógu fotografiami prispeli: Lukáš Kubičina, Janka Masárová,
Jiří Skřipský, archív autorov, archív sympózia ORA ET ARS SKALKA

Tlač a zhotovenie katalógu: Ultra Print, s.r.o., Bratislava
Náklad: 700 výtlačkov
ISBN 978-80-7092-070-1
Júl 2022

• • •

POĎAKOVANIE:
J. E. Mons. Viliam Judák, nitriansky biskup • J. E. Mons. Peter Beňo, pomocný biskup Nitrianskej diecézy • Veľadôstojný pán ThLic. PhDr. Daniel Peter Janáček, O. Praem., PhD., opát Strahovského kláštora v Prahe a jeho sekretár Ambrož Šámal, O. Praem.• vdp. Mgr. Štefan Bučo, rektor Svätyne sv. Andreja-Svorada a Beňadika na Skalke pri Trenčíne, správca Rímskokatolíckej farnosti Skalka nad Váhom • brat Anton Solčiansky, výpomocný duchovný vo farnosti Skalka nad Váhom • fotograf Štefan Kačena • Ing. Katarína Darvašová a sprievodcovská služba na kláštore • Juraj Dužek

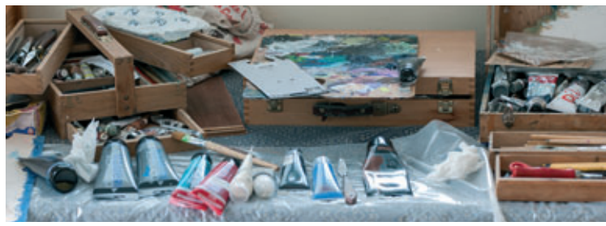

Podujatie podporili:

www.parcela.sk
kataster, prevody pozemkov, poradenstvo

OLD HEROLD

Vyveska.sk

MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA – ET – ARS – SKALKA

Pútnické miesto
„Skalka pri Trenčíne“
sa skladá z dvoch častí:

1. Veľká (*alebo aj* ***Stará***) **Skalka.**
Tvorí ju kláštor pozostávajúci z benediktínskej a jezuitskej časti.

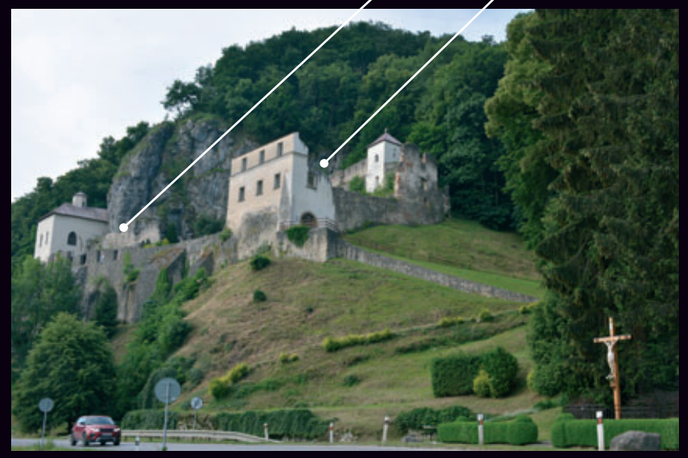

2. Malá (*alebo aj* ***Nová***) **Skalka.**
Tvorí ju: dvojvežová Diecézna svätyňa sv. Andreja-Svorada a Beňadika, novopostavený pútnický dom (2019) a novopostavená krížová cesta nachádzajúca sa na svahu oproti svätyni (2012).

SKALKA
PÚTNICKÉ MIESTO

ISBN 978-80-7092-070-1

TRENČÍN

TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ

TNOS TRENČIANSKE OSVETOVÉ STREDISKO V TRENČÍNE

BENADIK OPÁTI BENEDIKÍNI

Farský úrad
Skalka nad Váhom

T-VIA o.z.